ЛИСТ ПРАВОСЛАВНЕ
ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ

Виноград Господњи

Година дванаеста | Број 3 | Нови Сад | О Крстовдану 2016. | Бесплатан примерак

„Благословите Господа сви ангели његови“ (Пс. 102, 20)

Са благословом Његовог Преосвештенства
Епископа новосадског и бачког Господина др Иринеја

Лист православне Епархије бачке

Година дванаеста, број 3,
Нови Сад, о Крстовдану 2016.

Уредник:
Протојерej Милован Миодраговић

Чланови уредништва:
Протојерej-ставрофор Миливој Мијатов
Протојерej Владан Симић
Протонамесник Милорад Мировић
Презвитер Жељко Латиновић
Презвитер Игор Игњатов
Презвитер Лео Малешевић
Катихета Данило Михајловић

Уредништво:
Змај-Јовина 4, 21000 Нови Сад
Електронска адреса:
vinogradgospodnji@gmail.com
www.eparhija-backa.rs

Техничка обрада и штампа:
Принт студио ИН, Нови Сад

Тираж:
12.000 примерака

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице Српске, Нови Сад 271.2 (5)
ВИНОГРАД ГОСПОДЊИ:
Лист Православне Епархије бачке
/Главни и одговорни уредник протојерej
Милован Миодраговић - год. 1, бр. 1 (1976) - год.
25 бр. 82 (2000); Год. 1, бр. 1 (2001) - Нови Сад:
Епархија Бачка, 1976-2000; 2007 - 29 цм
Четири пута годишње, - Први бројеви објављени
под насловом: Драгим мојим парохијанима

ISSN 0353 / 1783, COBISS.SR-ID 16504322

САДРЖАЈ

ОКРУЖНА ПОСЛАНИЦА СВЕТОГ И ВЕЛИКОГ САБОРА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ (КРИТ 2016) 3

ОСМИ ДАН
СЛОВО О БОГУ ПОЗНАТОМ
– Бог Откривења – 14

ИЗ СВЕТООТАЧКЕ РИЗНИЦЕ
Свети Василије Велики
ШЕСТОДНЕВ
Прва беседа 6-16 17

СПОМЕН СВЕТИХ МУЧЕНИКА 19

ИЗ ЛЕТОПИСА
Храм Светог великомученика
Димитрија у Шајкашу 23

ПОРТРЕТИ ГОВОРЕ
Лазар Дунђерски (1833–1917) 25

ОЧЕ, ДА ТЕ ПИТАМ
Целебна сила причешћа 26

СТАРЕЧНИК
Поуке Аве Јована Колова 27

ПОВОДОМ ГОДИШЊИЦЕ УПОКОЈЕЊА ЕПИСКОПА БАЧКОГ НИКАНОРА (1906–1986).....28

ПУТУЈТЕ СА БЛАГОСЛОВОМ ЦРКВЕ
Поклоничко путовање хора
„Свети Стефан Дечански“.....30

АКТУЕЛНОСТИ 31

ЂУРЂИЦ – СЛАВА НОВОГ САДА 42

ОКРУЖНА ПОСЛАНИЦА СВЕТОГ И ВЕЛИКОГ САБОРА ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ (КРИТ 2016)

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Песму благодарења узносимо Богу Којем се у Тројици клањамо што нас је удостојио да се у дане Свете Педесетнице састанемо на острву Криту, освештаном од стране Апостола народâ Павла и његовог ученика Тита, „правога сина по заједничкој вери" (Тит. 1, 4), и да, уз помоћ Светога Духа, окончамо заседање Светог и Великог Сабора наше Православне Цркве који је сазвао Његова Светост Васељенски Патријарх г. Вартоломеј уз са-

купним делом на Земљи, крсном жртвом и Васкрсењем Својим открио Тројичнога Бога као бесконачну Љубав. Стога једним устима и једним срцем упућујемо реч о нашој Нади (ср. I Петр. 3, 15) не само духовној деци најсветије Цркве наше него и сваком човеку, ономе који је далеко и ономе који је близу (ср. Еф. 2, 17). *Нада наша* (I Тим. 1, 1), Спаситељ света, открио је Себе као *Бога с нама* (Мат. 1, 23) и као Бога*за нас* (Римљ. 8, 32) „Који хоће да се сви људи спасу и да дођу у познање истине" (I Тим. 2, 4). Проповедајући милост Божју и не скривајући доброчинство Његово, свесни речи Господњих „небо и земља ће проћи, али речи Моје неће проћи" (Мат. 24, 35), ми са потпуном радошћу (ср. I Јов. 1, 4) благовестимо реч вере, наде и љубави, загледани у „дан без вечери, без временског наследника и без краја" (св. Василије Велики, *Коментар на Шестоднев*, 2: PG 29, 52). Чињеница да је „наше живљење на небесима" (Филипљ. 3, 20) не укида него оснажује наше сведочење у свету.

гласност Блажењејших Предстојатеља најсветијих Православних Цркава, у славу благословеног имена Његовог, а на добро Народа Божјег и свега света, исповедајући заједно са божанственим Павлом: „Тако да нас људи у мислима својим виде као слуге Христове и управитеље тајни Божјих" (I Кор. 4, 1).

Свети и Велики Сабор Једне, Свете, Саборне (Католичанске, свеобухватне) и Апостолске Цркве представља аутентично сведочење вере у Богочовека Христа, Јединородног Сина и Логоса Божјег, Који је Очовечењем, цело-

У овоме следимо Предање светих Апо-

Окружна посланица Светог и Великог Сабора

стола и светих Отаца наших који су благовестили Христа, а преко Њега и спасоносно искуство вере Цркве, богословствујући на „рибарски", односно апостолски начин док су се обраћали људима сваке епохе како би им пренели Јеванђеље слободе „којом нас Христос ослободи" (Гал. 5, 1). Црква не живи за себе. Она приноси себе читавом човечанству да би узвисила и обновила свет и да би од њега начинила „нова небеса и нову земљу" (II Петр. 3, 13) Стога и пружа јеванђелско сведочанство и раздаје васељени дарове Божје – Његову љубав, мир, правду, помирење, силу Васкрсења и очекивање вечности.

I
Црква: Тело Христово, слика Свете Тројице

1. Једна, Света, Саборна и Апостолска Црква јесте *богочовечанска заједница по слици Свете Тројице*, предокушање и доживљај Есхатона (коначне реалности будућега века) у божанственој Евхаристији и откривање будуће славе. Као трајна Педесетница она је неуђутни пророчки глас у свету, присуство и сведочење Царства Божјега које је дошло у сили (ср. Марк. 9, 1). Црква као Тело Христово *сабира* (ср. Мат. 23, 37) око Њега, преображава свет и напаја га водом „која тече у живот вечни" (Јов. 4, 14).

2. Апостолско и светоотачко Предање, следујући речима установљења свете Тајне Евхаристије које је изрекао Господ и Оснивач Цркве на Тајној Вечери са ученицима Својим, истицало је ознаку Цркве као *Тела Христова* (Мат. 26, 26; Марк. 14, 22; Лук. 22, 19; I Кор. 10, 16 – 17 и 11, 23 – 29) и увек ју је повезивало са тајном Очовечења Сина и Логоса Божјег од Духа Светог и Марије Дјеве. У том духу свагда је наглашаван нераскидиви однос како целокупне Тајне божанског Домостроја у Христу са Тајном Цркве тако и Тајне Цркве са Тајном свете Евхаристије, која се стално потврђује у светотајинском животу Цркве дејством Светога Духа.

Православна Црква, верна овом једногласном апостолском Предању и светотајинском искуству, представља *аутентични продужетак Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве* како је исповедамо у Символу вере и како је потврђује учење Отаца Цркве. Тако она још више осећа своју одговорност не само за аутентично доживљавање овог искуства од стране црквеног Тела него и за веродостојно сведочење истине пред свим људима.

3. Православна Црква јесте, у свом јединству и у својој саборности (католичности, универзалности, свеобухватности), *Црква Саборâ*, од Апостолског сабора у Јерусалиму (Дела ап. 15, 5 – 29) до данас. Црква сама по себи јесте Сабор који је Христос установио, а Дух Свети њиме руководи, сагласно апостолском начелу: „Угодно би Светоме Духу и нама" (Дела ап. 15, 28). Преко васељенских и помес-

них сабора Црква је благовестила и благовести Тајну Свете Тројице, откривену Оваплоћењем Сина и Логоса Божјег. Саборско дело се у историји наставља преко познијих сабора од свеопштег ауторитета, као што су, рецимо, Велики Сабор у време светог Фотија Великог, патријарха цариградског (одржан 879/880. године), Велики Сабори сазвани у време светога Григорија Паламе (1341, 1351. и 1368.), на којима је потврђена иста истина вере, особито пак истина о исхођењу Светога Духа и о човековом општењу са Богом преко нестворених божанских енергија, затим Свети и Велики Сабори одржани у Цариграду: Сабор из 1484. године, одржан ради поништавања одлукâ унионистичког Флорентинског сабора (1438 – 1439), па Сабори из година 1638, 1642, 1672. и 1691, сазвани у циљу побијања протестантских веровања, као и Сабор одржан године 1872. ради осуде етнофилетизма као еклисиолошке јереси.

4. Човекова светост је незамислива ван Тела Христова које је Црква (види Еф. 1, 22 – 23). *Светост извире из Личности Јединога Светога*. Она је човеково учешће у светости Божјој унутар „заједнице светих", као што се објављује када свештеник на божанственој Литургији узглашава: „Светиње светима!" и када верни на то одговарају речима: „Један је Свети, један Господ, Исус Христос, на славу Бога Оца! Амин." У том духу свети Кирил Александријски наглашава да се Христос, „Који као Бог јесте по природи Свети, (...) нас ради освећује у Светоме Духу (...). Христос је исходиште светости за нас, а не за Себе, да би тако од Њега и у Њему, Првом Примаоцу првине освећења, благодат освећења прелазила на сав род наш" (*Коментар на Јеванђеље по Јовану*, 11: PG 74, 548).

Следствено, по светом Кирилу, Христос је наша „заједничка личност" будући да се у Његовој људској природи овозглављује (рекапитулира) васцели људски род: „Јер, сви бејасмо у Христу и заједничко лице човечанства поново оживљава у Њему" (*Коментар на Јеванђеље по Јовану*, 11: PG 73, 157 – 161). Стога Он и јесте једини извор човековог освећења у Духу Светоме. У овом смислу схваћена, светост је човековог освећења у Духу Светоме. У овом смислу схваћена, светост је човеково учешће како у Тајни Цркве тако и у њеним светим Тајнама, са центром у божанственој Евхаристији, која представља „жртву живу, свету, угодну Богу" (Римљ. 11, 1). „Ко ће нас раставити од љубави Христове? Жалост или тескоба, или гоњење, или глад, или голотиња, или опасност, или мач? Као што је написано: Ради Тебе нас убијају ваздан, сматрају нас овцама за клање. Али у свему овоме побеђујемо кроз Онога Који нас је заволео" (Римљ. 8, 35 – 37). Свети оваплоћују есхатолошки идентитет Цркве као вечно славословље пред земаљским и небеским престолом *Цара славе* (Пс. 23, 7) и изображавају (иконизују) Царство Божје.

5. Православна Католичанска Црква се састоји од четрнаест помесних, свеправославно признатих, аутокефалних Цркава. Начело аутокефалности не може, међутим, да функционише на уштрб начела саборности (католичности) и јединства Цркве. Сматрамо, дакле, да *стварање епископских сабрања у православној дијаспори* – у чији састав, у свакој од одређених области, улазе сви епископи признати као канонски, припадајући и даље оним канонским јурисдикцијама којима до данас припадају – представља позитиван корак у правцу њиховог канонског организовања, док доследно функционисање тих сабрања представља јемство за поштовање еклисиолошког начела саборског (синодалног) устројства Цркве.

II
Мисија Цркве у свету

6. *Апостолско делање* и проповедање Јеванђеља, познато као мисионарство, спада у сâмо језгро идентитета Цркве. То је држање и чување заповести Господње: „Идите, дакле, и научите све народе..." (Мат. 28, 19). То је дах живота који Црква удахњује у људско друштво и њиме оцрквењује свет оснивајући свуда нове помесне Цркве. У овом смислу православни верници јесу и морају да буду апостоли Христови у свету. Ово послање не треба испуњавати на агресиван начин већ у атмосфери слободе, са љубављу и уз уважавање цивилизацијско-културног идентитета појединаца и народâ. У овом подухвату дужне су да учествују све Православне Цркве, уз дужно поштовање канонског поретка.

Учешће у божанственој Евхаристији извор је апостолске ревности за евангелизацију све-

та. Суделујући у светој Евхаристији и молећи се за васељену на свештеном литургијском сабрању, осећамо се позванима да наставимо „Литургију после Литургије" и да сведочимо истину наше вере пред лицем Бога и људи, делећи дарове Божје са читавим човечанством, у послушности према недвосмисленој заповести Господњој, датој пред Вазнесење Његово: „И бићете ми сведоци у Јерусалиму и по свој Јудеји и Самарији и све до краја земље" (Дела ап. 1, 8). Речи које литург изговара пред свето Причешће – „Ломи се и раздробљава Јагње Божје, Које се ломи, а не раздељује, увек се једе и никад не нестаје но освећује оне који се причешћују" – показују да се Христос као *Јагње Божје* (Јов. 1, 29) и као *Хлеб Живота* (Јов. 6, 48) даје нама као вечна Љубав, сједињујући нас са Богом и међусобно. Тако нас Он учи да раздељујемо дарове Божје и да сами себе дарујемо свима на христолики начин.

Живот хришћана јесте истинито сведочење о обновљењу свих и свега у Христу: „... Ако је ко у Христу, нова је твар; старо прође; гле, све ново постаде" (II Кор. 5, 17). Он је уједно позив свим људима на лично, у слободи остваривано учешће у вечном животу, у благодати Господа нашега Исуса Христа и у љубави Бога и Оца, како би у Цркви доживљавали заједницу Светога Духа. „Тајна спасења јесте искуство оних који хоће, а не оних који су робови тираније" (св. Маским Исповедник, *Коментар на молитву „Оче наш"*: PG 90, 880). Поновна евангелизација Народа Божјег у савременим секуларизованим друштвима, као и евангелизација оних који још нису упознали Христа, представља непрекидну обавезу Цркве.

III
Породица – слика љубави Христове према Цркви

7. Православна Црква сматра нераскидиво јединство мушкарца и жене у узајамној љубави „Тајном великом" која нас упућује на однос Христа и Цркве (Еф. 5, 32), а породицу, која произилази из брака и представља једино јемство за рађање и васпитавање деце, сматра „малом Црквом" (св. Јован Златоуст, *Коментар на Посланицу Ефесима*, 20: PG 62, 143) и пружа јој одговарајућу пастирску подршку.

Савремена криза брака и породице последица је кризе слободе схваћене као одговорност, њеног свођења на евдемонистичко самоостваривање и њеног поистовећивања са индивидуалном самодопадљивошћу, самодовољношћу и аутономношћу, губитка светотајинскога карактера сједињења мужа и жене и заборављања жртвеног етоса љубави. Савремено секуларизовано друштво гледа на брак на основу чисто социолошких и прагматичних критеријума и сматра га једноставним обликом односа међу свим другим односима који имају једнако право на институционалну афирмацију.

Брак је радионица живота у љубави, у Цркви утемељена, и ненадмашни дар благодати Божје. „Узвишена рука" Бога, „Сјединитеља" брачникâ, „невидљиво је присутна и спаја их" са Христом и међусобно. Венци који се женику и невести стављају на главу при вршењу свете Тајне брака упућују на димензију жртве и њиховог потпуног предавања Богу, при чему се предају и једно другом. Ти венци се односе и на живот у Царству Божјем откривајући есхатолошко назначење Тајне љубави.

8. *Свети и Велики Сабор се са посебном љубављу и топлином обраћа деци и свима младима*. У великом шаренилу дефиницијâ идентитета дечјег узраста наша најсветија Црква даје предност речима Господњим: „... Ако се не обратите и не будете као деца, нећете ући у Царство небеско" (Мат. 18, 3), а затим: „... Ко не прими Царство Божје као дете, неће ући у њега" (Лук. 18, 17). Исту важност Црква придаје и изјавама Спаситеља нашег о онима који спречавају децу да се приближе Њему (види Лук. 18, 16) и о онима који децу саблажњавају (види Мат. 18, 6).

Црква младима не нуди просто „помоћ" него им нуди истину новог, богочовечанског живота у Христу. Млади православни хришћани и хришћанке морају бити свесни тога да су носиоци вековног и благословеног Предања Православне Цркве, а истовремено и његови настављачи који ће смело чувати и на динамичан начин неговати вечне вредности Православља како би пружали људима животодавно хришћанско сведочанство. Из њихове средине понићи ће будући служитељи Цркве Христове. Млади нису, дакле, само „будућност" Цркве него су и делатни израз њеног богољубивог и човекољубивог живота у садашњости.

IV
Васпитање и образовање у Христу и за Христа

9. У наше доба се на пољу васпитања и образовања примећују нове тенденције у односу на садржај и циљеве образовања, као и по питању погледа на дечји узраст и на улогу како учитеља и ученика тако и савремене школе. Уколико се *образовање односи не просто на оно што човек јесте него и на оно што он треба да буде*, сâмо по себи се разуме да наша слика о човеку и о смислу његовог постојања одређује и наш поглед на његово образовање. Секуларизовани индивидуоцентрични образовни систем, данас доминантан, ствара велике тешкоће младом нараштају, а проблем је и за Православну Цркву.

У средишту пастирскога старања Цркве налази се образовање које није усмерено само на развијање ума већ и на изградњу и развој целога човека као психосоматског и духовног

V
Црква пред савременим изазовима

10. Црква Христова је данас суочена са екстремним – па и провокативним – изразима идеологије секуларизма, смештеним у политичке, цивилизацијске и друштвене правце развитка. Основни елеменат идеологије секуларизма свагда је била – и до данас је остала – потпуна аутономизација човека у односу на Христа и на духовни утицај Цркве, и то путем произвољног поистовећивања Цркве са конзервативизмом, као и путем историјски неоснованог давања Цркви атрибута тобожње препреке сваком прогресу и развитку. У секуларизованим савременим друштвима човек, одсечен од Бога, поистовећује своју слободу и смисао свога живота с апсолутном самосталношћу и са еманципацијом од вечног назначења свога бића и живота, што за резултат има низ погрешних схватања и намерно погрешних тумачења хришћанске традиције.

бића, у складу са тројединим начелом *Бог, човек, свет*. У свом катихетском говору Православна Црква са љубављу и топлином позива Народ Божји, а посебно младе, да свесно и активно учествују у животу Цркве и негује у њима „најбољу чежњу" – чежњу за животом у Христу. На тај начин христоименита пуноћа Народа Божјег налази у богочовечанској заједници Цркве егзистенцијално упориште и доживљава у њој васкрсну перспективу обожења по благодати.

Тако се, рецимо, сматра да учење о давању слободе у Христу „одозго", од Бога, и о човековом напредовању ка духовном савршенству, „у меру раста пуноће Христове" (Еф. 4, 13), стоји у супротности са његовим стремљењем да сâм себе спасава. Саможртвена љубав се вреднује као нешто што се не може усагласити са индивидуализмом схваћеним као поставка о централном значају индивидуе, појединца, док се аскетски карактер хришћанског

Окружна посланица Светог и Великог Сабора

етоса оцењује као неподношљиви изазов за индивидуални евдемонизам, за уживање наместо живљења.

Поистовећивање Цркве са конзервативношћу, неускладивом са напретком културе и цивилизације, произвољно је и злонамерно. Јер, свест хришћанских народа о сопственом идентитету има неизгладиви печат дуготрајног доприноса Цркве не само њиховој културној баштини већ и здравом развитку профане цивилизације уопште, будући да је Бог човека поставио за управитеља Своје творевине и Свог сарадника у свету. *За разлику од савремене вере у „човекобога", Православна Црква промовише Богочовека као коначно мерило свега*: „Ми не знамо за обоготвореног човека него за очовеченог Бога" (св. Јован Дамаскин, *Тачно изложење православне вере* 3, 2: PG 94, 988). Спасоносну истину о Богочовеку и о Телу Његовом, Цркви, Православље доживљава као истину о месту и начину живота у слободи, као „истиновање у љубави" (ср. Еф. 4, 15) и учешће, већ овде на земљи, у животу Васкрслога Христа. Богочовечански карактер Цркве – који „није од овога света" (Јов. 18, 36), али храни и усмерава њено присуство и сведочење „у свету" – неспојив је са ма којим обликом саображавања Цркве свету (ср. Римљ. 12, 2).

11. Услед савременог развитка наукâ и технологије наш живот се из корена мења. Али оно што доводи до промене човековог начина живота захтева расуђивање с његове стране пошто се, поред значајних добрих страна, као што су, рецимо, лакши свакодневни живот, успешно лечење тешких болести и истраживање свемира, сучељавамо и са негативним последицама научног прогреса. Постоји, наиме, опасност од манипулисања људском слободом, од употребе човека као обичног средства, од постепеног губљења драгоцених традиција, од претње очувању природне околине или, штавише, од њеног уништавања.

Наука, по самој својој природи, не располаже, нажалост, средствима потребним за профилаксу и терапију многих болки које изазива, непосредно или посредно.*Научно знање не мобилише моралну вољу човека*, који, мада су му опасности познате, наставља да поступа као да за њих не зна. Одговор на човекове озбиљне егзистенцијалне и етичке проблеме и на питање о вечном смислу његовог живота и живота света не може се дати без духовног сагледавања.

12. У наше време широко је распрострањено одушевљење за импресивни развитак на пољу биологије, генетике и неурофизиологије мозга. Ради се о научним достигнућима чија широка примена може да изазове веома озбиљне антрополошке и етичке дилеме. *Неконтролисана примена биотехнологије на почетку, у току и на крају живота доводи у опасност његову аутентичну пуноћу*. Човек све интензивније, на екстреман и опасан начин, експериментише са властитом природом. Зато је у опасности да се претвори у некакву биолошку машину, у безличну друштвену јединку или у механизам контролисане мисли.

Православна Црква не може да остане на маргини дискусије о тако важним антрополошким, етичким и егзистенцијалним питањима. Она се ослања на критеријуме које је научила од Бога да би показала актуелност православне антропологије наспрам савременог рушења свих вредности. Наша Црква може и мора да пред светом изрази своју пророчку свест и савест у Исусу Христу, Који је при Очовечењу Свом узео на Себе – или у Себе – читавог човека и Који је апсолутни узор обнове људскога рода. Он истиче светињу живота и карактер човека као личности од самог зачећа. Право на рођење прво је међу људским правима. Црква као богочовечанска заједница – у којој сваки човек представља јединствено биће, унапред одређено за личну заједницу са Богом – опире се сваком покушају свођења човека на објекат и његовог претварања у мерљиву величину. Ниједно научно достигнуће не сме да вређа достојанство човека и његово божанско назначење. Човека не дефинишу само његови гени.

На овом основу је утемељена *биоетика* са православног гледишта. У епохи у којој се слике о човеку међусобно сударају православна биоетика, насупрот профаним аутономистичким антрополошким виђењима која сужавају човека, заступа став да је човек створен по слици и прилици Божјој и да има вечно назначење. Она тако, помоћу библијске антропологије и духовног искуства Православља, обогаћује философску и научну расправу на биоетичке теме.

13. У глобалном друштву, оријентисаном

према поседовању и индивидуоцентризму, Православна Католичанска Црква ставља у први план истину о животу у Христу и по Христу, животу који се оваплоћује у свакодневном животу сваког човека кроз његова дела „до вечери" (Пс. 103, 23). Њима он постаје сарадник вечног Оца (I Кор. 3, 9: „Ми смо Божји сарадници") и Сина Његова (Јов. 5, 17: „Отац Мој до сада дела и ја делам"). Благодат Божја освећује Духом Светим дела руку човека који сарађује са Богом и показује их као афирмацију живота и људског заједништва. У овај оквир ваља сместити и хришћанско подвижништво, радикално различито од сваког дуалистичког аскетизма који човека одсеца од живота и од другог човека. *Хришћанска аскеза и уздржање* повезују човека са светотајинским животом Цркве и не тичу се само монашког начина живота него су обележје црквеног живота у свим његовим појавним облицима и опипљиво сведочанство присуства есхатолошког духа у благословеном животу верникâ.

14. *Корени еколошке кризе су духовне и етичке природе*, а крију се у срцу сваког човека. Та криза је у последњим вековима све тежа услед сваковрсних раздора, изазваних људским страстима – као што су похлепа, грамзивост, себичност и отимачко расположење – и њиховим последицама по планету, као што је промена климе, која већ увелико угрожава природну околину, тај наш заједнички дом. Раскид односа између човека и природе није ништа друго до одступање од аутентичне употребе творевине Божје.

Решавање еколошког проблема на основу начелâ хришћанске традиције изискује не само покајање за грех бездушног искоришћавања природних ресурса планете – а покајање значи кореницу промену начина мишљења и понашања – него и аскезу као лек за потрошачки менталитет, за обоготворење људских потреба и за поседнички став према природним добрима. Жеља да се превазиђе еколошка криза претпоставља и нашу највећу одговорност према природи, што ће рећи нашу обавезу да долазећим нараштајима предамо природну средину у којој се може живети и да им оставимо у аманет да је користе онако како Бог хоће и благосиља. У светим Тајнама Цркве однос према Божјој творевини јесте *катафатички* (афирмативни, позитивни) однос. Оне укрепљују човека како би фунцкционисао – или литургијски служио – као њен управитељ, чувар и „свештеник" који је доксологијски приноси Творцу – „Твоје од Твојих Теби приносећи због свега и за све..." – и тако негује евхаристијски однос са творевином. Овим православним јеванђелским и светоотачким приступом Црква нам такође скреће пажњу на друштвене димензије и на трагичне последице уништавања нашега природног окружења.

VI
Црква пред глобализмом, екстремним појавама насиља и миграцијама

15. *Савремена идеологија глобализма* – која се тихо намеће и муњевито шири – већ је почела да изазива тешке поремећаје у економији и друштву у светским размерама. Њено наметање је створило нове облике систематске експлоатације и социјалне неправде. У њено име је испланирана постепена неутрализација препрекâ које могу да приреде националне, верске, идеолошке, па и разне друге традиције које јој се супротстављају. Она је већ довела до слабљења или, штавише, до коначног разграђивања социјалних тековина, и то под изговором да је, наводно, потребно извршити ревитализацију светске привреде и економије. Тиме она заправо шири јаз између богатих и сиромашних, подмеће динамит под темеље друштвене компактности и изазива нове пожаре затегнутих односа у свету.

Насупрот булдожеру безличне хомогенизације, стављеном у погон кроз процес глобализације, али и крајностима етнофилетизма, Православна Црква предлаже заштиту идентитета свих народа и јачање њихове самосвојности. Као алтернативни образац за јединство човечанства она нуди структуру и организацију саме Цркве, засновану на равноправности помесних Цркава. Црква се противи изазивачкој претњи упућеној савременом човеку, као и културама и традицијама народâ, иза које стоје глобализам и начело „самосталности економије" или „економизма", односно одвајање економије од човекових животних потреба и њено претварање у сврху саме себе. *Она, напротив, предлаже животно оријентисану и одрживу економију,*

Окружна посланица Светог и Великог Сабора

утемељену на начелима Јеванђеља. На тај начин она, користећи као компас реч Господњу по којој „не живи човек само о хлебу" (Лук. 4, 4), не повезује напредак људског рода само за подизањем животног стандарда или са економским развојем на уштрб духовних вредности.

16. Црква се не меша у политику у уском значењу тога термина, али њено сведочење, као брига за човека и његову духовну слободу, ипак има у суштини политички карактер. *Реч Цркве* увек је била препознатљива и трајно ће остати *дужно залагање за човека*. Помесне Православне Цркве су данас позване да изграде нови конструктивни однос узајамности и сарадње са секуларном правном државом у новим оквирима међународних односа, у складу са библијском поруком: „Подајте ћесарево ћесару и Божје Богу" (Мат. 22, 21). Овај однос узајамности треба да чува засебност идентитета Цркве и државе и да обезбеђује њихову искрену сарадњу на корист човека, у функцији заштите његове јединствене вредности и његових права која одатле проистичу, као и ради остваривања социјалне правде.

Људска права се данас налазе у средишту политике као одговор на савремене социјалне кризе и политичке преврате и у циљу заштите слободе појединца. Став Православне Цркве према људским правима узима у обзир и опасност да се индивидуално право сроза на крајњи индивидуализам, заправо на индивидуоцентризам и праваштво. Таква, извитоперена функција људских права на штету друштвеног садржаја слободе води ка њиховом произвољном претварању у евдемонистичке, хедонистичке претензије. Тако се, међутим, варљиво поистовећење слободе са бескрупулозном самовољом индивидуе уздиже до висинâ „васељенске вредности". Ова пак „вредност" поткопава темеље социјалних вредности, породице, религије и нације, а уједно представља и претњу темељним етичким вредностима.

Православно поимање човека противи се, дакле, како гордељивој апотеози индивидуе, тојест појединца и његових права, тако и понижавајућем ниподаштавању људске личности у савременим гигантским економским, друштвеним, политичким и комуникацијским структурама. Свето Предање Православља неисцрпно је врело истинâ од животне важности за човека. Нико није тако почаствовао човека и побринуо се за њега као Богочовек Христос и Црква Његова. Темељно људско право јесте заштита начела верске слободе у свим њеним перспективама, односно слободе савести, веровања, култа и свих индивидуалних и колективних начина изражавања религијске слободе. Тиме је, даље, обухваћено право свакога верника да несметано, без икакве државне интервенције, врши своје верске дужности, као и право на слободну јавну верску поуку и наставу и право на услове за нормално функционисање религијских заједница.

17. Данас доживљавамо замах патолошких појава насиља у Божје име. Експлозије фундаментализма у крилу неких религија воде у опасност да преовлада гледиште да фундаментализам припада суштини религијског феномена. Истина је, међутим, друкчија: *фундаментализам* као „ревност за Бога, али не по разуму" (Римљ. 10, 2) *представља израз нездраве религиозности*.

Истински хришћанин, по примеру Распетога Господа, жртвује себе, а не друге. Са тог разлога он је најстрожи судија по питању фундаментализма ма одакле овај потицао. Искрен међурелигијски дијалог доприноси развијању узајамног поверења и унапређивању мира и помирења. Црква се бори да на земљи што осетније завлада „мир одозго", мир Божји. Истински мир се не постиже силом оружја већ само љубављу која „не тражи своје" (I Кор. 13, 5). Уље вере треба користити за ублажавање болова од старих рана и за њихово исцељивање код других људи, а не за распламсавање нових пожара мржње.

18. *Православна Црква са болом и молитвом посматра и региструје велику савремену кризу човечности* – ширење насиља и оружаних сукоба, прогоне, протеривање и убијање припадникâ верских мањина, насилно удаљавање породицâ од њихових огњишта, трагедију трговине људима, кршење елементарних права појединаца и читавих народа и принудно преверавање. Она изричито осуђује киднаповање, мучење и огавне егзекуције људи. Исто тако, осуђује и рушење храмова, верских обележја и споменикâ културе.

Православна Црква је особито забринута због положаја хришћана и других прогоњених националних и верских мањина на Блиском

и Средњем Истоку. Она упућује посебан апел владама тог региона да заштите хришћанско становништво – православне, древне источне и остале хришћане који су, све до наших дана, опстали онде где је колевка хришћанства. Староседелачки хришћански и остали живаљ има неотуђиво право да остане у својим земљама у својству равноправних грађана.

Позивамо, дакле, све учеснике у трагичним збивањима, независно од њихових верских убеђења, да раде за помирење и за поштовање људских права, а првенствено за одбрану божанског дара живота. Треба окончати рат и крвопролиће како би завладала правда, вратио се мир и био омогућен повратак изгнаникâ на њихова прадедовска огњишта. Молимо се за мир и правду у страдалним земљама Африке, као и у унесређеној Украјини. Саборски и наглашено понављамо апел одговорнима да ослободе двојицу архијереја киднапованих у Сирији, Павла Јазигија и Јована Ибрахима. Молимо се за ослобођење свих наших ближњих који као таоци и заробљеници чаме у заточеништву.

19. Савремени, све тежи *избеглички и мигрантски проблем*, проузрокован политичким, економским и климатским разлозима, налази се у средишту светског интересовања. Православна Црква се према прогоњенима, угроженима и потребитима увек односила – и трајно се односи – полазећи од речи Господњих: „... Огладнех и дадосте ми да једем, ожеднех и напојисте ме, странац бејах и примисте ме, наг бејах и оденусте ме, болестан бејах и посетисте ме, у тамници бејах и дођосте ми" (Мат. 25, 35 – 36), као и додатних речи Његових: „Заиста вам кажем: кад учинисте једном од ове моје најмање браће, Мени учинисте" (Мат. 25, 40). На читавом свом историјском путу Црква је била уз оне који су „уморни и натоварени" (Мат. 11, 28). Црквена филантропија никад није била ограничена само на појединачна доброчинства сиромаху и страдалнику него је имала за циљ и уклањање узрокâ који стварају социјалне проблеме. „Делу служења" Цркве (Еф. 4, 12) сви одају признање.

Најпре, дакле, позивамо оне који могу да уклоне узроке избегличке кризе да донесу потребне позитивне одлуке. Позивамо, такође, политичке власти, православне вернике и остале грађане земаља у којима су избеглице потражиле – а и даље траже – уточиште да им пруже сваку могућу помоћ, па и помоћ из сопствених средстава чак и када су она оскудна.

VII
Црква: сведочење у дијалогу

20. Црква показује да има осећаја за оне који су прекинули општење са њом и интересује се за оне који не разумеју њен глас. Она, свесна да представља живо Христово присуство у свету, претвара божански Домострој спасења у конкретна дела помоћу свих средстава која јој стоје на располагању, ради веродостојног сведочења истине у духу акривије (пуноће, исправности) апостолске вере. Схватајући овако обавезу сведочења и даривања, *Православна Црква је одвајкада придавала велики значај дијалогу, посебно дијалогу* са инославним хришћанима.

Посредством тога дијалога остали хришћански свет боље упознаје Православље и прâви садржај његовог Светог Предања. Сазнаје, такође, да Православна Црква никада није прихватила богословски минимализам или оспоравање њеног догматског Предања и јеванђелског етоса. Међухришћански дијалози су Православљу служили као прилика да покаже поштовање према учењу светих Отаца и да пружи веродостојно сведочење правога Предања Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве. Дијалози које Православна Црква води нити су икада значили, нити значе, нити ће икада значити било какав компромис у питањима вере. Ти дијалози јесу сведочење о Православљу, засновано на јеванђелској поруци „Дођи и види" (Јов. 1, 46) да „Бог јесте љубав" (I Јов. 4, 8).

* * *

Овако посматрана, Православна Црква широм васељене јесте пројављивање Царства Божјег у Христу. Као таква, она сву тајну божанског Домостроја доживљава у свом светотајинском животу, чији је центар света Евхаристија. У њој пак Бог нам не нуди пропадљиву и трулежну храну већ нам дарује сâмо животворно Тело Господње, небески Хлеб „који је лек бесмртности, дат нам да не умремо него да живимо у Богу кроз Исуса Христа, лек који очишћује и брани од зла" (св. Игнатије Антиохијски, Еф. 20: PG 5, 756). *Све-*

Окружна посланица Светог и Великог Сабора

та Евхаристија представља и најдубље језгро саборског функционисања црквеног Тела, а уједно и потврду православности (ортодоксије) вере Цркве, као што објављује и свети Иринеј Лионски: „Наше веровање сагласно је са Евхаристијом, а Евхаристија нам потврђује веру" (*Против јереси* 4, 18: PG 7, 1028).

Благовестећи, дакле, ту веру, по заповести Господњој, васцеломе свету и проведајући „у Његово име покајање и опроштење грехова по свим народима" (Лук. 24, 47), дужни смо да сами себе, једни друге и сав живот свој предајемо Христу Богу и да љубимо једни друге исповедајући у једномислију „Оца, Сина и Светога Духа, Тројицу једносушну и нераздељиву". Ово поручујемо са Сабора свој деци Најсветије Мајке, наше Православне Цркве, где год их има широм света, и свеколикој васељени. Следујемо светим Оцима и саборским одредбама како бисмо сачували *веру* коју нам Оци предадоше и како бисмо усвојили духовно користан *етос* у свом свакодневном животу. Најзад, у нади на *опште васкрсење*, славимо Триипостасно Божанство богонадахнутом песмом:

Оче Сведржитељу и Логосе и Душе,
у Трима ипостасима Једна природо,
Надсуштаствени и Надбожни,
у Тебе смо се крстили и
Тебе благосиљамо у све векове.
(Канон Пасхе, песма 8)

+ Константинопољски Вартоломеј, председник
+ Александријски Теодор
+ Јерусалимски Теофил
+ Српски Иринеј
+ Румунски Данило
+ Нове Јустинијане и свега Кипра Хризостом
+ Атински и све Јеладе Јероним
+ Варшавски и све Пољске Сава
+ Тиране и све Албаније Анастасије
+ Прјашевски и све Чешке и Словачке Растислав

Делегација Васељенске Патријаршије

+ Карелијски и све Финске Лав (Леон)
+ Таљински и све Естоније Стефан
+ Пергамски Јован
+ Амерички Димитрије
+ Немачки Августин
+ Критски Иринеј
+ Денверски Исаија
+ Атланте Алексије
+ Принчевских острва Јаков
+ Прикониски Јосиф
+ Филаделфијски Мелитон
+ Француске Емануил
+ Дарданелски Никита
+ Детроитски Николај
+ Сан-Француски Герасим
+ Кисамски и селински Амфилохије
+ Корејски Амвросије
+ Силиврijски Максим
+ Адријанопољски Амфилохије
+ Диоклијски Калист
+ Јерапољски Антоније, на челу православних Украјинаца у САД
+ Телмиски Јов
+ Хариупољски Јован, на челу патријаршијског Егзархата православних парохија руске традиције у Западној Европи
+ Ниски Григорије, на челу православних Карпаторуса у САД

Делегација Александријске Патријаршије

+ Леонтопољски Гаврило
+ Најробија Макарије
+ Кампалски Јона
+ Зимбабвеа и Анголе Серафим
+ Нигеријски Александар
+ Триполиски Теофилакт
+ Рта Добре Наде Сергије
+ Киринski Атанасије
+ Картагенски Алексије
+ Муанзе Јероним
+ Гвинејски Георгије
+ Ермопољски Николај
+ Иринопољски Димитрије
+ Јоханесбуршки и преторијски Дамаскин
+ Акре Наркис
+ Птолемаидски Емануил
+ Камерунски Григорије
+ Мемфијски Никодим
+ Катанге Мелетије
+ Бразавилски и габонски Пантелејмон
+ Бурундијски и руандски Инокентије
+ Мозамбички Хризостом
+ Њеријски и Горе Кенијске Неофит

Делегација Јерусалимске Патријаршије

+ Филаделфијски Венедикт
+ Константине Аристарх
+ Јорданski Теофилакт
+ Антидонски Нектарије
+ Пеле Филумен

Делегација Српске Цркве

+ Охридски и скопски Јован
+ Црногорско-приморски Амфилохије

Окружна посланица Светог и Великог Сабора

+ Загребачко-љубљански Порфирије
+ Сремски Василије
+ Будимски Лукијан
+ Новограчанички Лонгин
+ Бачки Иринеј
+ Зворничко-тузлански Хризостом
+ Жички Јустин
+ Врањски Пахомије
+ Шумадијски Јован
+ Браничевски Игнатије
+ Далматински Фотије
+ Бихаћко-петровачки Атанасије
+ Будимљанско-никшићки Јоаникије
+ Захумско-херцеговачки Григорије
+ Ваљевски Милутин
+ Максим у Западној Америци
+ Иринеј у Аустралији и на Новом Зеланду
+ Крушевачки Давид
+ Славонски Јован
+ Андреј у Аустрији и Швајцарској
+ Франкфуртски и у Немачкој Сергије
+ Тимочки Иларион

Делегација Румунске Цркве
+ Јаша, Молдавије и Буковине Теофан
+ Сибињски и трансилвански Лаврентије
+ Вадски, Фелеачки, Клужа, Албе, Крисане и Марамуреша Андреј
+ Крајове и Олтеније Иринеј
+ Темишварски и банатски Јован
+ Западноевропски и јужноевропски Јосиф
+ Немачке и Средње Европе Серафим
+ Трговиштански Нифонт
+ Алба Јулије Иринеј
+ Романски и бакауски Јоаким
+ Доњодунавски Касијан
+ Арадски Тимотеј
+ Амерички Николај
+ Орадее Софроније
+ Стрехајски и турнсеверински Никодим
+ Тулсејски Висарион
+ Салазе Петроније
+ Угарски Силуан
+ Италијански Силуан
+ Шпански и португалски Тимотеј
+ Северноевропски Макарије
+ Плоештија Варлаам, патријаршки викар
+ Ловишта Емилијан, викар архиепископа римничког
+ Викински Јован Касијан, викар архиепископа у Америци

Делегација Кипарске Цркве
+ Пафски Георгије
+ Китијски Хризостом
+ Киринијски Хризостом
+ Лемески Атанасије
+ Морфски Неофит
+ Константијски и амохостски Василије
+ Кикоски и тилиријски Никифор
+ Тамаски и оринијски Исаија
+ Тримитунтски и лефкарски Варнава
+ Карпасијски Христофор
+ Арсинојски Нектарије
+ Аматунтски Николај
+ Лидре Епифаније
+ Хитарски Леонтије
+ Неапољски Порфирије
+ Месаријски Григорије

Делегација Јеладске Цркве
+ Филипâ, неапољски и тасоски Прокопије
+ Перистеријски Хризостом
+ Илијски Герман
+ Мантинијски и кинуријски Александар
+ Арте Игнатије
+ Дидимотиха, Орестијаде и Суфлија Дамаскин
+ Никејски Алексије
+ Нафпакта и Светога Власија Јеротеј
+ Самоски и икаријски Јевсевије
+ Касторијски Серафим
+ Димитријадски и алмирски Игнатије
+ Касандријски Никодим
+ Идре, Спецâ и Егине Јефрем
+ Серски и нигритски Теолог
+ Сидирокастра Макарије
+ Александрупољски Антим
+ Неапољски и ставропољски Варнава
+ Месинијски Хризостом
+ Илијски, ахарнски и петрупољски Атинагора
+ Лангадски, литијски и рендински Јован
+ Нове Јоније и филаделфијски Гаврило
+ Никопољски и Превезе Хризостом
+ Јерисоски, светогорски и ардамедијски Теоклит

Делегација Пољске Цркве
+ Луцки и познањски Симон
+ Лублински и хелмски Авељ
+ Бјалисточки и гдањски Јаков
+ Сјематицки Георгије
+ Горлицки Пајсије

Делегација Албанске Цркве
+ Корчански Јован
+ Аргирокастра Димитрије
+ Аполонијски и фијерски Николај
+ Елбасански Антоније
+ Амантијски Натанаил
+ Вилидски Астије

Делегација Чешко-Словачке Цркве
+ Прашки Михаил
+ Суберка Исаија

*

Швајцарски Јеремија, на челу Свеправославног секретаријата Светог и Великог Сабора

Са грчкога превео: епископ бачки Иринеј

Осми дан

СЛОВО О БОГУ ПОЗНАТОМ
– БОГ ОТКРИВЕЊА –

Када се апостол Павле, током свог Другог мисионарског путовања, обрео у Атини, чувеној у то време не само по знаменитим филозофима и овосветским мудрацима, него и по поштовању идолâ, он је међу многим жртвеницима угледао и један, на којем је писало: *Непознатоме Богу,* што ће рећи да су Атињани поштовали и Бога којег уопште нису по-

знавали. И, искористивши згодну прилику, он им поче проповедати, рекавши: *Онога, дакле, којега не знајући поштујете, тога* (Бога) *вам ја проповедам* (Дела ап. 17, 23). У први мах, мало упућенима и неопитнима у вери, може се у мислима родити питање: „Па, Ко је тај Бог којег је Апостол проповедао Атињанима?" Са друге пак стране, ако у виду имамо речи апостола и јеванђелисте Јована који у својој Првој саборној посланици недвосмислено тврди да *Бога нико никада није видио* (1 Јн. 4, 12), онда малопре постављено питање долази до пуног изражаја и смисла.

Општепозната је ствар да човек сав овај свет и живот свој у њему базира на чулима, и да на основу онога што види или што додирује рукама својим ствара суд о стварима овога света или, пак, о догађајима у њему. Знамо, на основу сведочанства истог Јована Богослова записаног у његовом Јеванђељу, да ни ученик Христов – Тома, није веровао у васкрсење Учитеља све док се лично није уверио у то, додирујући руком својом васкрсло тело Христово (в. Јн 20, 25, 27-29). Ако, дакле, све ово узмемо у обзир, онда никако не треба да чуди ако и данас многи стављају веру у други план, а предност дају личном опиту и искуству.

Оно што треба одмах нагласити у вези са до сада реченим јесте проста чињеница да апостол Јован Богослов, тврдећи да *Бога нико никада није видио,* заиста казује сушту истину, али уз напомену да се она тиче искључиво нас људи. Заиста, нико од људи није Бога видео никада онаквим какав је Он у природи својој – по божанству. Но, то никако не значи да Бога нико од људи није видео никада у оној мери, у којој је то нама људима могуће, а поготово то не значи да је нама наш Бог сасвим непознат. Примера је много, тѐ ћемо овом приликом поменути само два. Пророк Мојсеј је видео Бога на Синају и о том виђењу нам сведочи у Књизи Изласка (в. Изл. 33, 11). Но, иако га ми због тога називамо боговиделац, ипак ни он није видео славу Божју, није видео Бога онаквим какав Он у бѝти јесте (в. Изл. 33, 21-23). А због чега Га није видео? Па, из простог разлога што, по речима Божјим, *не може човек* видети *лице* Божје *и остати жив* (Изл. 33, 20). Ову истину, коју Бог открива своме слузи Мојсеју, непобитно потврђују и шестокрили Серафими. Ни они, иако најближи престолу славе Божје, будући да су створења Божја, не смеју да погледају у лице Божје, *него са двјема* (крилима) заклањају *лице своје и двјема* заклањају *ноге своје, а двјема* лете, неуђутно појући дивну песму Богу: *Свет, свет, свет је Господ над војскама; пуна је сва земља славе његове* (Ис. 6, 2-3). Сасвим је, дакле, јасно да Апостол својом тврдњом о немогућности виђења Бога превасходно подразумева Божја створења која Га, као тварна

и обремењена последицом грехопада, заиста не могу видети онаквим какав Он по природи својој јесте. Но, то нипошто не значи да је Бог, због тога, роду људском сасвим непознат.

Треба знати да све оно што је *људима немогуће – Богу је могуће* (Мт. 19, 26). Ако је нама немогуће да видимо Бога и да живи останемо, то не значи да је и Богу немогуће да изнађе начин на који ће себе открити и, на човеку схватљив начин, посведочити своје постојање. У том смислу, већ поменути Апостол и Богослов, у Прологу свог Јеванђеља надопуњује речено у Посланици, па каже: *Бога нико није видео никад: Јединородни Син који је у наручју Оца, он га објави* (Јн. 1, 18). Кроз оваплоћеног Сина свога, Јединороднога, Бог Отац на јасан начин показује себе људима. Тачност овог тврђења нам посведочава сâм Богочовек – Исус Христос, који је у опроштајној беседи ученицима својим, на молбу апостола Филипа: *Господе, покажи нам Оца, и биће нам доста,* јасно казао: *Толико сам времена са вама и ниси ме познао, Филипе; ко је видео мене, видео је Оца* (Јн.14, 8-10). Дакле, ко духовним очима вере и чистога срца јасно види Исуса Христа и у Њему препознаје Бога Сина, рођеног од Оца, недвојбено ће видети у Њему и Бога Оца, јер само онај *који је од Бога, он је видио Оца* (Јн. 6, 46). А Бог Син је од Бога Оца, и за Њега апостол Павле тврди да је Он *икона Бога невидљивога* (Кол. 1, 15). Када казаном придодамо и друге речи апостола Павла које гласе: *Бог који је из давнине много пута и разним начинима говорио оцима преко Пророкâ, у ове последње дане* – то јест у дане у које се Син Божји оваплотио – *говорио је нама преко Сина, кога постави наследником свега, кроз кога је и векове створио* (Јевр. 1, 1-2), долазимо и до новог сазнања које нас уверава у то да се Бог Отац и пре оваплоћења Сина Његовог, Јединороднога, много пута и разним начинима показивао и говорио кроз праведнике у роду људском. Тиме је Бог свагда и у свим временима подједнако, на за човека прикладан и спаситељан начин, показивао себе људима. А Бог који се показује и који сведочи о свом постојању никако се не може сматрати непознатим. Има много примера у Светом Писму оба Завета о јављањима Бога, које, кад бисмо редом наводили, требало би нам много више простора од тренутно расположивог. Због тога ћемо само подсетити на јављање Бога праоцу Авраáму у виду три човека-путника – што је указивање на Свету Тројицу (Пост. 18, 2). Подсетићемо и на то, да се Авраáмов унук – Јаков, рвао са Богом све до зоре, и кад је најпосле примио од Њега благослов и ново име – Израиљ, тад и рече: *Бога видех лицем у лице, и душа се моја избави* (Пост. 32, 4; 28, 30). Говорио нам је потом Господ Бог својим Духом Светим и устима свих старозаветних Пророка (в. Ис. 2, 1; 8, 1, 5; 61, 1; Јер. 11, 8; Јез. 15, 1; 16, 1), а у Синајском законодавству недвојбено и одлучно је рекао: *Ја сам Господ Бог твој; немој имати других Богова уз мене* (Изл. 20, 2-3). На реци Јордану, Бог се јасно посведочава као Бог Отац, Бог Син и Бог Дух Свети – као Света Тројица (в. Мт. 3, 16-17). Не треба заборавити на апостоле Петра, Јакова и Јована, који

Осми дан

на Тавору својим очима видеше *славу Његову* (Лука 9, 32) – славу Божју, и одмах *падоше ничице* (Мат. 17, 6). У дан Педесетнице, Дух Свети, који је *Утешитељ, Дух Истине, који од Оца исходи* (Јн. 15, 26), силази на Апостоле и својом животворном силом чини да страх у њима сасвим ишчезне, односно оспособљава их за вршење дѣла проповеди Јеванђеља по свој васељени (в. Дела ап. 2, 1-4).

Пошто све ово знамо и пошто пред собом имамо толики број сведока који опитно сведоче о јављањима Бога, а то даље значи да сви они сведоче да је познање Бога могуће, онда нам неизоставно јасне постају и речи апостола Јована Богослова, и речи апостола Павла. На основу њих долазимо до сазнања да наш Бог нипошто није непознат нама и да наша вера нипошто није слепа, већ да нам је наш Бог итекако познат, пошто нам Га у последња времена објави и показа Син Његов у Духу Светом. Захваљујући том вишњем откривењу, а за разлику од старозаветног верника који је знао само да је Бог један и да је Он Творац света, ми, новозаветни верници – хришћани, поуздано знамо да је Бог један, јер је једна природа Бога, али знамо још и то, да су три Личности божанства: Отац и Син и Дух Свети. Света Тројица – један Бог. Три Лица Божја – једно бѝће Бога. У складу са том истином апостол Јован поуздано објављује да *је троје што сведочи на небу: Отац, Реч и Свети Дух; и ова тројица су једно* (1 Јн. 5, 7). И још знамо, за разлику од откривенога нам у Старом Завету, у којем је Бог био познат као *Бог Авраáмов, Бог Исаáков и Бог Јаковљев* (Изл. 3, 6), или као Сýшти – Који јесте (Изл. *3, 14), или као Господ над војскама и Светац Израиљев* (в. Ис. 6, 3; 43, 14), да је наш Бог сýшта *љубав* (1 Јн. 4, 8) која се од Бога Оца излива и пројављује кроз Бога Сина у Богу Духу Светом, удостојавајући нас *да се деца Божја назовемо и будемо* (1 Јн. 3, 1). Јер, *Бог толико заволе свет да је Сина свога Јединороднога дао, да сваки који верује у њега не погине, него да има живот вечни* (Јн. 3, 16).

Тако нам се кроз Свето Писмо разоткрива *велика тајна побожности* (1 Тим. 3, 16) и богопознања. Ипак, то откривење и богопознање, док смо овде на земљи, сходно нашим моћима бива *као у огледалу,* али у будућем животу, у Есхатону и животу вечном, гледаћемо *лицем у лице* (1 Кор. 13, 11), радујући се Богу нашем. Знајући све ово, православна браћа Руси, градећи своје велелепне храмове у славу Божју и у част Светих Његових, саградише у Тројице-Сергијевој лаври, а у аналогији са сторијом о Атињанима који поставише жртвеник *Богу непознатом,* прелепи храм на којем написаше: *Богу Познатоме!* Показаше тиме да, благодарећи откривању Бога живога, православна вера никако није слепа и неразумна, нити је православним хришћанима Бог у којег верују непознат. Они Га познају и знају да су заиста *блажени чисти срцем, јер ће Бога видети* (Мт. 5, 8). Тиме хришћани указују на једини могући начин којим се може видети и познати Бог – Бог живи, Бог откривења, Бог познати. Њему Једном, у Тројици откривеном – Оцу и Сину и Светом Духу – нека је слава и хвала, сада и у све векове!

Протојерej-ставрофор Миливој Р. Мијатов

Свети Василије Велики

ШЕСТОДНЕВ

Прва беседа 6-16

У почетку створи Бог небо и земљу. (Пост. 1, 1). Задивљеност мога ума не допушта ми да говорим. Шта прво да кажем? Одакле да започнем беседу? Да разобличим заблуде нехришћана? Или да нашу истину опевам? Грчки мудраци су о природи много расправљали, али ниједна њихова теорија не остаде чврста и непоколебива: увек је следећа оповргавала претходну. Није наше, дакле, да њихове теорије разобличавамо; довољни су, наиме, и они сами да оповргавају један другога. Јер, они који за Бога нису знали, нису прихва-

тали то да је при постању свега био присутан разумни Узрок већ су, у складу са својим првобитним незнањем, закључивали и о ономе шго следи. Због тога су неки од њих прибегавали идеји да је основа свега вештаствена, тврдећи да узрок свему чине вештаствени елементи света. Други су, опет, замишљали да природу свега видљивог чине атоми и недељива тела и тежине и празни простори. Пошто се недељива тела час узајамно сједињују, а час раздељују, од тога зависи постајање или пропадање; а најјачи сплет атома најтрајнијих тела постаје узрок одржања света. Заиста, паукову мрежу ткају они који тако пишу, односно они који постављају тако танана и неоснована начела неба и земље и мора. Они нису умели да кажу: *У почетку створи Бог небо и земљу* (Пост. 1, 1). Зато их је безбожност, која беше у њима, навела на заблудну помисао да све што постоји јесте без поретка и без вођства и креће се по случајности. Но, да се и нама не би тако нешто десило, онај који је описао стварање света, већ од првих речи је наш ум обасјао именом Божјим, говорећи: *У почетку створи Бог* (Пост. 1, 1). Добар ли је поредак! Јер, он је најпре употребио реч *почетак,* да не би неки помислили како је свет беспочетан; затим је додао *створи,* да би се показало да стварање представља најмањи део силе Творца. Као што грнчар једном истом вештином начини безброј судова, не исцрпљујући тиме ни своје умеће ни своју силу, тако је и Творац свега овога што постоји, само наклоном Своје воље превео у постојање величанство свега видљивог, иако Његова стваралачка сила није по мери само једнога света, већ га бесконачно много пута надилази. Па пошто свет има и свој почетак и пошто је створен, истражуј да сазнаш ко је тај који му је подарио почетак и ко је његов Творац. Но, да се не би десило да ти, истражујући човечанским помислима, скренеш са пута истине, он те претиче Својим учењем, утискујући у душу нашу драгоцено име Божје као какав печат и амајлију, говорећи: *У почетку створи Бог* (Пост. 1, 1). Дакле, Онај Који је блажена природа, преизобилна доброта, Којега сва словесна бића љубе, Који

ИЗ СВЕТООТАЧКЕ РИЗНИЦЕ

је многожељена красота, начело бића, извор живота, умствена светлост, неприступна мудрост, Он је *у почетку створио небо и земљу.*

Према томе, човече, немој сматрати беспочетним све што је видљиво, и немој мислити да је беспочетна природа тела која се крећу по кружној путањи, зато што се и небеска тела крећу кружно, а наша чувства не могу лако схватити почетак круга. Јер, ни тај круг, односно равну површину која је једном линијом обухваћена, зато што измиче нашим чувствима и што јој не можемо одредити ни одакле почиње ни где се окончава, не треба да сматрамо беспочетним. Но иако то измиче нашим чувствима, истина је да је неко, описујући тај круг, свакако започео од одређеног средишта и пречника. Тако и ти, иако видиш да се тела, која се крећу кружно, враћају где су и била, и да је њихово кретање правилно и никаква га препрека не прекида, не треба ипак да будеш прелашћен мишљу да је свет без почетка и без краја. Јер *пролази обличје овога света* (1 Кор. 7, 31), и *небо и земља ће проћи* (Мат. 24, 35). Оно што се сада вама укратко предаје при постављању основа богонадахнутог учења, то је првенствено откривење догмата о стварању и устројавању света. *У почетку створи Бог* (Пост. 1, 1). Све што је у времену започето нужно је да се у времену и заврши. Ако нешто има свој временски почетак, немој сумњати да има и свој крај. А геометрије и аритметички методи и стереометрије и чувена астрономија – испразност којом се многи баве – на какав су крај усмерени? Јер, они који се њима занимају, верују да је овај видљиви свет вечан као и Бог, Творац свега, те у исту раван смештају оно што је ограничено и што има вештаствено тело, са неограниченом и невидљивом природом; и нису били у стању да схвате да оно чији су делови подложни пропадљивости и промени, да ће нужно и његова целина некада бити подложна истим *страдањима* којима су подложни и његови делови. Али толико *залудеше у својим умовањима, и потамне неразумно срце њихово, говорећи да су мудри, па полудеше* (Рим. 1, 21-22), да су једни тврдили да свет од вечности постоји заједно са Богом, а други да тај исти свет јесте беспочетни и бесконачни Бог и Узрочник устројства његових појединих делова.

Заиста, превелика световна мудрост једном ће их до страшнога суда довести, јер посматрајући толико пажљиво све оно што је залудно, заслепљени су за поимање истине. Они који премеравају растојања између звезда, и пописују оне које су увек видљиве и које су на северу, као и оне које, зато што почивају на јужном полу, некима су видљиве, а нама су непознате, и који раздељују северно пространство и зодијачки круг на небројено многоудаљености, они који одређују путање звезда и њихова упоришта и скретања, и који са великом тачношћу бележе кретање свих тела ка претходној тачки и мере за колико времена свако од небеских тела испуњава свој круг, они само један од свих метода нису изнашли: метод којим би схватили да је Бог Творац свега и праведни Судија, Који достојном платом награђује свакога за његова дела; нити су, опет, у стању да по стварности суда изведу доследан закључак о стварности саздавања света, односно о томе да је нужно преиначити свет – јер и стање душа треба да се преобрати у један други вид живота. Наиме, као што је овај живот сродаи природи овога света, тако ће и будуће живљење наших душа примити удео сродан његовом стању. Они су толико далеко од тога да све ово сматрају истинитим, да нам се подругују кад проповедамо о окончању овога света и о препороду живота.

(Свети Василије Велики,
Шестоднев, Беседа, 2001, 57-62)

Молитвени спомен новомученика српских и свеправославних

У Другом светском рату, у Јасеновцу – злогласном логору смрти, пострадало је од усташа, за веру православну и српско име, око седам стотина хиљада новомученика српских.

Свети владика Николај жички и охридски, одмах после Другог светског рата, у част Јасеновачких мученика саставио је *Службу*. Зато им се и ми обраћамо: *Свети мученици Јасеновачки, молите Бога за нас.*

Постојала је различита пракса празновања Јасеновачких мученика у епархијама наше Цркве па је тим поводом Свети Архијерејски Сабор на свом редовном заседању маја 2010. године донео одлуку да се спомен светих Јасеновачких новомученика убудуће празнује 31. августа (13. септембра).

Господе Боже, дуготрпљиви и многомилостиви, чуј и услиши глас нас грешних. Знамо да је мученичтво твој дар онима који најпре спасавши у дворе своје уводиш. Даровао си мученичтво српском народу у обилној мери, ради славе праведних, ради лека грешних и ради спасења свих. Да разумемо и благодаримо, помози нам, Боже. Призри, Господе, на немоћ нашу и не допусти да страдамо преко мере, и да дугим и тешким мучењима не ослаби наша вера и нада у Тебе. Људи Те прослављају или плачем или песмом.

Заустави нам плач и отвори песму, о Христе победоносни. Дуга је ноћ нашег плача, заповеди зори да сване. Сабери нас из туђине одасвуда на свето огњиште наше, да би се, огрејани и обрадовани, распевали у славу Твоју. И ако још имамо грехова неопраних крвљу и сузама, очисти их Ти милошћу Твојом. Помилуј нас и спаси нас, не по заслугама нас грешних него по молитви Пречисте Матере Твоје и свих новомученика српских.

Амин, Амин и Амин!

Тропар гл. 8.

Због верности Богу и Божјој правди пострадасте телом – земља се растужи; ал' спасосте душе – Небо се весели. А преци се ваши распеваше Небом, на капији Раја сретоше вас песмом: Имена су ваша у књизи вечности, улазите у Рај, децо бесмртности! Сад у Царству вечном, где је вечно Данас без јуче и сутра, молите се за нас!

Свештеномученик Сава (Трлајић) епископ горњокарловачки

Епископ горњокарловачки Сава Трлајић је рођен 6. јула 1884. године у Молу, од оца Стефана и мајке Јелисавете. На крштењу је добио име Светозар. Основну школу је завршио у Молу, а велику класичну гимназију и богословију у Сремским Карловцима. Правни факултет је завршио у Београду, а правосудни испит је положио на Правном факултету у Загребу. Ђаконски чин је примио на Богојављење 1909. године, а свештенички на Светог Саву исте године. Од 1909. до 1927. године обављао је дужност парохијског свештеника у Башаиду. Почетком 1927. године изабран је за референта, а нешто касније и за секретара Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве.

Монашки чин је примио 1929. године као удов свештеник. Замонашен је у манастиру

Спомен светих мученика

Крушедолу, произведен у чин архимандрита и постављен за старешину истог манастира. На дужности настојатеља манастира остао је до избора за викарног епископа. Хиротонисан је 30. септембра 1934. године у Сремским Карловцима од стране патријарха српског Варнаве.

Епископ Сава је до новембра 1936. године вршио дужност председника Епархијског управног одбора Архиепископије београдско-карловачке. Од новембра 1936. године до почетка 1937. године вршио је дужност председника Црквеног суда Архиепископије београдско-карловачке. На тој дужности га је затекао избор за епископа горњокарловачког, са седиштем у Плашком. Устоличен је 4. септембра 1938. године у Плашком.

Епископ Сава је био велики ревнитељ на њиви Господњој. Други светски рат га је затекао у његовој резиденцији у Плашко. Дана 21. маја 1941. године у Плашко је дошло око 100 усташа ради преузимања власти од стране Италијана. Епископа Саву су одмах по преузимању власти прогласили за таоца „нове католичке државе Хрватске". Два дана касније усташе су дошле у Владичански двор, иселили епископа Саву, а сав намештај из двора натоварили на камионе и одвезли у Огулин. Дана 8. јуна у Владичански двор је са групом усташа дошао логорник и велики злочинац Јосип Томљеновић. Одмах је наредио да им се предају епархијски новац и хартије од вредности. Епископу Сави је наредио да се одмах удаљи из канцеларије јер „његово присуство није ни пожељно ни потребно".

Јосип Томљеновић је наредио епископу Сави да одмах напусти Плашко и оде за Србију. Владика Сава је то одбио нагласивши да је он легални епископ горњокарловачки и да не може напустити своју епархију, а да они са њим лично могу радити шта им је воља.

Епископ Сава је ухапшен 17. јуна 1941. године. Са њим је ухапшено и тринаест виђенијих Срба из Плашког. Ухапшени су и свештеници Богољуб Гаковић, Ђуро Стојановић и Станислав Насадил. Одведени су и затворени у шталу Јосипа Томљеновића, коју су чували наоружани усташки војници. Сви затвореници су, а посебно епископ Сава, свакодневно били страховито мучени и злостављани.

Спомен светих мученика

У штали Јосипа Томљеновића остали су нешто више од месец дана. Дана 19. јула 1941. године усташе су свезали све затворенике, сврстали их по двојицу у ред, одвели на железничку станицу у Плашком како би их возом отпремили за Госпић. На железничкој станици у Плашком провели су време од 10 часова увече до 5 часова ујутру. Најтеже је било епископу Сави коме, иако је био везан у ланце, нису дозволили ни да седне.

Епископ Сава и са њим заробљени Срби стигли су у Госпић 20. јула 1941. године. Са железничке станице одведени су у затвор, где су страховито мучени и понижавани.

Половином августа 1941. године из госпићког затвора је око две хиљаде Срба одведено према Велебиту. У тој групи је био и епископ Сава Трлајић. Претпоставља се да је епископ Сава убијен на Велебиту јер је, према сведочењу неких италијанских новинара, на тој планини у августу 1941. године убијено око 8.000 Срба.

Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве је у току рата више пута интервенисао за митрополита Петра и епископа Саву, али без успеха. Свештеник Јован Силашки је у једном броју *Банатског весника,* часописа Банатске епархије, под насловом „Главу дајем, ал' свој народ не остављам", објавио своје сећање на епископа Саву Трлајића и једно сведочанство о његовом страдању. У наредним редовима преносимо део тога сведочења:

„... Године 1941. у Епархији горњокарловачкој завладала је ужасна усташка страховлада. Свештеницима и епископу речено је да више нису пожељни и да морају напустити своје вернике и свој народ. Надбискуп Алојзије Степинац отворено је рекао владици да мора да напусти „хрватски" Карловац, иначе ће бити ликвидиран. На то му је владика одговорио: *Главу дајем, ал' свој народ не остављам!"*

Да се надбискуп није шалио видело се одмах. Владика Сава је ухапшен и страховито мучен. За време његовог мучења у Плашком, усташе су певали: *Сви који сте у Христу рођени – у Христа сте се обукли.*

Када су Владику после мучења повели на стратиште, његова мајка је стајала поред цркве и чекала да га проведу. Хтела је, још једанпут, да види сина и да се са њиме поздрави. Мучитељи јој то, међутим, нису дозволили. Владика је, ипак, везаним рукама благословио мајку и отишао у смрт.

Неколико година касније, у башаидску цркву, у којој је владика Сава службовао као парох, свратио је непознат човек. Срео је тадашњег управника поште Саву Сараволца. Сава је, иначе, био дугогодишњи појац у башаидској цркви и то је са поносом истицао.

„Да ли сте познавали владику Саву Трлајића?" – упитао је непознати Сараволца. „Чуо сам да је био свештеник у Башаиду."

„Како да не! Владика ме је школовао. Њему сам захвалан за све што сам у животу постигао." Затим је упитао непознатог: „Откуд познајете Владику?"

„Био сам непосредан сведок његовог страдања" – одговорио је незнанац. „Усташки мучитељи довели су владику на једну пољану и наставили мучење. Живом су му кожу одрали и посули сољу. Затим су га закопали у земљу. Само му је глава вирила. Потом су довукли гвоздену дрљачу и вукли је преко његове главе, све док није душу предао Господу. Даље не знам. Биће да су га усташе бациле у једну од многобројних јама у том крају, српских гробница. Ни смрт га, дакле, није одвојила од народа."

На редовном заседању Светог Архијерејског Сабора 1998. године, владика Сава упислен у Именослов Српске Цркве као свештеномученик.

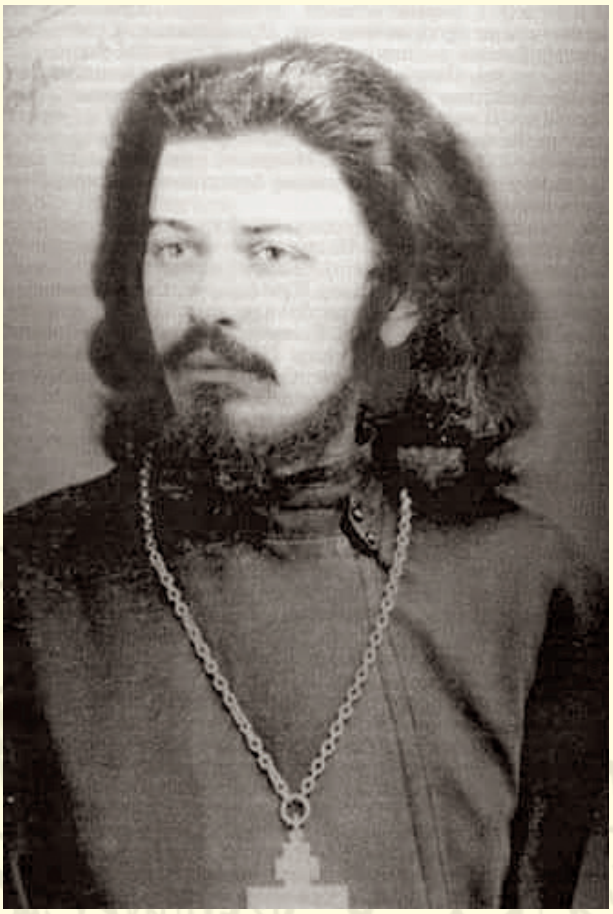
Датум његовог молитвеног спомена је 4. (17.) јула.

Спомен светих мученика

Свештеномученик Рафаило Дероњски и Шишатовачки

Рафаило (у свету Георгије, Ђорђе) Момчиловић рођен је 23. априла 1875. године од оца Велимира и мајке Персиде, у бачком месту Дероње, где је завршио основну школу. Када је навршио десет година одлази у манастир Ковиљ, а потом у манастир Бођане. Монашки постриг примио је 26. октобра 1896. године у манастиру Манасији од игумана Мирона (Ђорђевића). Митрополит Михаило рукоположио је Рафаила, 23. новембра 1896. године, за јерођакона. Упоредо са духовним узрастањем, Рафаило је усавршавао и сликарску вештину. Ликовно образовање стицао је у Београду, Москви и Италији. Урадио је иконостасе у црквама у Великој Крсни (1902), манастиру Раковици (1905/6), Пачиру и Горњем Ковиљу (1908–10) и у цркви Ружици у Београду (1925/6). Јеромонах Рафаило урадио је доста појединачних икона, затим портрета црквених личности, а био је и одличан пејзажиста.

Други светски рат архимандрит Рафаило дочекао је у манастиру Шишатовцу као игуман. Усташе су га ухапсиле, заједно са тројицом шишатовачких монаха, 25. августа 1941. и отпремили возом за Славонску Пожегу. Током путовања игуман Рафаило је мучен на разне начине: ударан разним предметима и чупана му је брада. Био је на челу колоне мученика који су, по наређењу усташких бојовника и гонитеља, сами себи, успут, служили опело. У логору у Славонској Пожеги настављено је страдање свештеномонаха Рафаила. После незапамћених мука издахнуо је 3. септембра 1941. године. До данас није познато где је сахрањен.

На редовном заседању Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве 1999. године, игуман Рафаило је учислен у Именослов Српске Цркве као свештеномученик. Датум његовог молитвеног спомена је 21. август (3. септембар).

ХРАМ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ДИМИТРИЈА У ШАЈКАШУ

У средишту Шајкашке, знамените области у Бачкој, налази се лепо, ушорено село Шајкаш. Први помен о насељу датира из 1254. године у уговорима склопљеним у Тителу, у римокатоличкој жупи. У потоњим вековима, због историјских неприлика, село је неколико пута рушено и обнављано, да би током 17. века живот у њему у потпуности замро.

Новија историја Шајкаша почиње 1730. године, када је у њега досељено четрдесет српских православних породица и три јеврејске. Досељеници су пустару на коју су дошли прозвали Ковиљ Сентиван. Убрзо ће православни житељи подићи себи малу цркву, а неколико деценија касније, 1784. године, освештаће већу цркву посвећену Светим богородитељима Јоакиму и Ани. На празник ових Светитеља, 9. септембра 1818. године, епископ бачки Гедеон Петровић освештао је темеље данашњег храма. Нова црква, посвећена Светом великомученику Димитрију, освештана је већ 1820. године, али је страдала у Српској револуцији, у рату са Мађарима, 1848/49. године, а затим је поново обновљена. Торањ изнад сатова завршавао се пирамидом окреченом црвеном бојом и био је покривен обичним лимом. Пред почетак Првог светског рата, започета је прва велика обнова у којој је звоник добио данашњи облик, са бакарним крстом на врху. Радови на храму су настављени после рата и коначно завршени 1924. године. Храм представља карактеристичан пример православних храмова из прве половине 19. века. Црква је једнобродна грађевина са петоугаоном апсидом и звоником који се уздиже из западне фасаде. Брод цркве је подељен луковима на три травеја и солеју. Иза солеје је олтарски простор прекривен полукалотом. Фасада је обликована у духу неокласицизма са изузетно богатом декорацијом. Унутрашњост храма није репрезентативна као спољашњост. Први иконостас имао је само четири иконе, рад чувеног српског сликара Димитрија Аврамовића, рођеног у Шајкашу, који је осликао још Саборну цркву у Београду и манастир Врдник. Прерана смрт спречила га је да заврши осликавање великог иконостаса у свом родном селу, па му је то остала неиспуњена животна жеља. Нови иконостас урадио је Божидар Јеремић 1924. године, у српско-руском стилу и без већих резбарених украса. Иконе је исте године осликао академски сликар Стефан Стефановић из Сремских Карловаца, по узору на Уроша Предића, уз помоћ Жарка Милинова, самоуког сликара из Шајкаша. Молерске радове у унутрашњости храма извршио је А. Кузминац, молер из Шапца. Нова звона су 1924. године купљена у Новом Саду од звоноливца Јовановића, јер је у току рата аустроугарска власт конфисковала стара звона. Од већих радова на светом храму истичемо замену грађе на крову седамдесетих година, као и кречење храма споља и изнутра 1994. године. Највећа обнова храма догодила се у наше време, у току 2010. и 2011. године, када је извршена замена грађе на капи звоника и његово облагање бакарним лимом. Позлаћен је крст на торњу, израђена је громобранска инсталација, замењена је трула грађа на крову и постављен је нови бибер креп. Фасада храма је комплетно обновљена и окречена. Извршена је израда нових шалукатри, прозорâ, витражâ

Из летописа

и стазâ око светог храма, док је ентеријер углавном зановљен.

Храм у Шајкашу памти тринаест свештенослужитеља светог олтара и сваки од њих је,

Богу хвала, оставио знаменитог трага у свом пастирском служењу. Почев од најстаријег који се помиње – Тимотеја Баишевића, до свештенослужитеља наших савременика, сваки парох је заорао дубоку бразду у шајкашкој парохији.

Важно је напоменути и то, да се у Шајкашу у данашње време свечано прослављају две славе: Свети и праведни Јоаким и Ана, прослављају се као сеоска слава старе цркве, а Свети Димитрије, као храмовна слава нове цркве. Посебно поштовање Шајкашани имају и према светом Спиридону Тримитунтском чудотворцу, на чији празник бива молитвени сабор. Храм Светог Димитрија од 2014. године краси и прелепа икона Пресвете Богородице, рађена трудом сестара манастира Васкрсења Христова у Кању, по узору на Јерусалимску икону Мајке Божје.

Протонамесник Милорад Мировић

ЛАЗАР ДУНЂЕРСКИ (1833–1917)

Међу најпознатијим српским породицама у Хабзбуршкој монархији, издваја се породица Дунђерски, која се крајем седамнаестог века, настанила у околини Суботице. Тамо су по свој прилици и добили презиме Дунђерски, по својим прецима који су били дунђери (тесари). После Ракоцијеве буне и тешког стања у коме су се нашли православни Срби, ова, пореклом херцеговачка фамилија, своје трајно уточиште налази коначно у Сентомашу, данашњем Србобрану.

Најчувенији у породици, свакако је Лазар, најмлађи син угледног сентомашког домаћина Гедеона, од милоште званог Деда-Геца. Школовање је најпре започео у Врбашкој гимназији, али је, због Буне 1848. године, морао да пређе у Карловачку гимназију. Последња два разреда и испит зрелости завршио је у Пожуну (Братислави) да би наставио студије права у Бечу. Због осетљивог здравља, родитељи су одлучили да Лазара врате кући, где се без оклевања укључио у породичне послове. Иако му је први посао нанео велики губитак, убрзо се показало да Лазар има много више дара за предузетништво него за науку. Неуморно је, уз мудре савете оца, улагао у земљу и трговину. Куповао је салаше и спахилуке и то на начин који је превазилазио породичне интересе; Лазар Дунђерски је куповао сваки мађарски спахилук за који је чуо да се продаје. По сведочењу Триве Милитара, Лазар је устајао пре зоре и лично обилазио земљу, која се, почетком двадесетог века, простирала на 42.000 катастарских јутара. Најуспешније године пословања везане су за последње деценије деветнаестог века, када је важио за највећег трговца житом у Аустроугарској царевини. Остало је у памћењу да су његови трговачки бродови покривали све токове Панонских река и канала.

Важио је за великог националног прегаоца, али је врло добро знао и тако учио наследнике да су тапија, земљишна књига и меница много убојитија оружја од топова и пушака. Почетком двадесетог века, Лазар је куповао и градио фабрике које су имале везе са пољопривредом. Један је од оснивача и највећих добротвора Српског привредног друштва „Привредник" и Српске банке у Загребу, као и „Ангелианума" у Пешти, чија је палата коштала око 400.000 круна. Великодушно је помагао Православну Цркву, хуманитарне и националне организације, Матицу српску и Светосавски фонд Српске православне велике гимназије у Новом Саду. За потребе Српског народног позоришта, подигао је у дворишту хотела „Јелисавета" (данашњи хотел „Војводина") велелепну зграду, која је изгорела 1928. године. Србији је у току балканских ратова непрестано слао новац, прикупљајући новац и од других виђенијих Срба. Због тога је изазвао подозрење мађарских власти које су га жестоко нападале, али је он, како стоји у Споменици Новосадске трговачке омладине, „све стрпљиво подносио и чекао дан ослобођења".

Лазар Дунђерски је био ожењен Софијом, ћерком сентомашког пароха, у којој је преко шест деценија имао најбољег пријатеља, саветника и сарадника. Са правом га зову родоначелником сталежа Дунђерских, породице која је оставила дубоког трага у модерној историји Срба.

Протонамесник Миодраг Андрић

Оче, да те питам

ЦЕЛЕБНА СИЛА ПРИЧЕШЋА

Да ли се приликом причешћа можемо заразити, пошто се сви причешћујемо истом кашичицом?

Пракса причешћа истом кашичицом неупућенима може бити на саблазан, док је верним постављање оваквог питања сасвим неосновано.

Сви добро знамо да кроз свету Тајну крштења смртни човек постаје члан Цркве, постаје део-уд великог Тела, коме је Христос глава, а Дух Свети срце. Црква својим постојањем оваплоћује јединство човечанства које је Крштењем утеловљено у овај богочовечански организам, по лику и подобију Свете Тројице. Тако многи (људи), постају једно (тело). Отуда чињеница да живот у Цркви сабира разједињено човечанство, и пресаздава грехом и смрћу разбијеног човека. Због тога у Цркви индивидуе постају личности, а колектив постаје заједница. Припадајући Цркви, а следствено томе Царству вечне љубави, ми *не тражимо Своје* (1 Кор. 13, 5). То значи да се не боримо за сопствено преживљавање и своју индивидуалност која мора умрети светотајинском смрћу, да би се родила личност, док личност не налази у себи извор постојања, него свагда у предавању себе у љубави, без страха и задршке – Другоме – Богу и човеку.

Причешћујући се Телом и Крвљу Христовом ми у себе примамо Сâмога Васкрслога Богочовека, чија бесмртна крв тече духовним и телесним крвотоком сваког причасника, а самим тим и учесника у божанском животу. Знајући да из свете Чаше извире наш живот, ми примамо у себе Господа Неба и Земље, те више не бринемо за евентуалне болести и заразе, због тога што болести и заразе могу да науде само онима који не верују у васкрсење. Другим речима, ми се не бојимо смрти, а ни болести, нити заразе, зато што верујемо, а та вера рађа чудо чије сведочанство траје одвајкада: нико се никада, колико је то познато, није заразио од светог Причешћа. Вреди напоменути да свештеници употребљавају преостале Дарове после причешћивања верника истом том кашичицом и да ниједан свештеник никада није био заражен од тога. Причешће са више стерилних кашичица задовољило би свест нецрквеног, хуманистичког, човекоцентричног начина размишљања, али би такође било и сведочанство разједињености и неверја самих хришћана, који би од бесмртних личности постали усамљене индивидуе у смртности. Ако сви учествујемо у вечном Животу причешћем од једнога Хлеба и из једне Чаше, онда је и једна кашичица показатељ нашег јединства у Господу. Као што

у Господу нема живих и мртвих, тако нема ни здравих и болесних, односно они који су са Господом сви су живи и здрави, без обзира на медицинско стање. Због тога на Литургији сви прихватамо једни друге без гнушања, не бојећи се за овоземаљски живот, јер примамо оно што је много драгоценије од њега.

Презвитер Игор Игњатов

ПОУКЕ АВЕ ЈОВАНА КОЛОВА

1. Причали су о томе како је ава Јован Колов, када се упутио некаквом тивејском старцу у Скиту остао у пустињи. А ава, узевши његов суви штап, посади га и рече:

– Заливај га свакога дана једном посудом воде, док не донесе плода.

А вода је била толико далеко од њих да је одлазио увече а враћао се ујутро. И тако, после три године, штап оживи и даде плода А старац, узевши његов плод, донесе га у цркву, рекавши братији:

– Узмите, једите плод послушања.

2. Рекао је ава Јован Колов:

– Ако неки цар пожели да преотме град од непријатеља, прво им ускрати воду и храну, те му се тако непријатељи, изморени глађу, потчињавају. Тако је и са телесним страстима: ако човек живи у посту и глади, непријатељи његове душе ће онемоћати.

3. Док је једном седео испред цркве, окупе се браћа око њега и стану му казивати своје помисли. А када то угледа неки од стараца, спопадне га завист, па му каже:

– Твој крчаг, Јоване, пун је отрова.

Ава Јован му вели:

– Тако је, аво; а то си рекао видећи само оно што је споља; шта би тек имао да кажеш кад би видео оно што је унутра.

4. Једном приликом кад се ава Јован, заједно са другом браћом, успињао из Скита, догоди се да њихов водич залута јер беше ноћ. И браћа веле ави Јовану:

– Аво, наш водич је изгубио пут. Шта, дакле, да радимо да не бисмо лутајући нашли смрт?

Старац им рече:

– Ако му то кажемо, ожалостиће се и посрамити. Ја ћу се начинити болестан и рећи ћу му: „Не могу да ходам, и остаћу овде до јутра”.

Тако и учини. А други рекоше:

– Нећемо ни ми ићи даље, него ћемо крај тебе остати.

И остадоше до јутра и не саблазнише брата.

5. Бејаше некакав старац у Скиту, трудољубив у телесним стварима, али не и тачан у својим размишљањима. Дође он, дакле, код аве Јована да га запита о забораву; па саслушавши старчеву поуку, врати се у своју келију и заборави све што му ава Јован беше рекао. Па пође поново да га упита; и чувши исту поуку, врати се. Али тек што је стигао у своју келију, он поново све заборави; и тако, сваки пут када би отишао, у повратку би га обузимао заборав. А када је, после тога, сусрео старца, он га упита:

– Знаш ли, аво, да сам опет заборавио шта си ми рекао? Али нисам више долазио да те не бих узнемиравао.

Вели му ава Јован:

– Пођи, упали светиљку.

Овај упали. Он му опет рече:

– Донеси друге светиљке и упали их од ове.

Овај тако учини. А ава Јован рече старцу:

– Да се није, можда, светиљка оштетила пошто си од ње упалио друге светиљке?

Овај рече:

– Не.

А старац вели:

– Тако није ни Јован. Ако цео Скит дође мени, неће ме омести у благодати Христовој. Према томе, дођи кад год желиш, и немој уопште оклевати.

И тако, због стрпљења њих обојице, Бог узме од старца заборавност. А у томе је био подвиг житеља Скита, да радо пружају помоћ онима који су имали искушења.

(Старечник, *Беседа,* 2000, 171-178)

ПОВОДОМ ГОДИШЊИЦЕ УПОКОЈЕЊА ЕПИСКОПА БАЧКОГ НИКАНОРА (1906-1986)

Ове године, 6. новембра, навршава се тридесет година од блаженог уснућа Епископа Никанора, који је на катедри епископа бачких столовао тридесет и једну годину.

„У освит новога дана, 6. новембра 1986. године у 1:50 часова, у Институту у Сремској Каменици, окружен пажњом лекарâ и свога свештенства на позив анђела Господњег, пошто се претходно два пута исповедио и примио свету Тајну причешћа, са молитвом на

уснама преселио се у небеске дворове, као *добри и верни слуга* у 81-ој години земаљског живота Епископ бачки НИКАНОР". Овим речима Летописац новосадске Саборне цркве почиње запис о упокојењу владике Никанора Иличића.

А пре него што је устоличен на катедри свагдашњих епископа бачких 1955. године – после блажене кончине свога великог претходника епископа Иринеја Ћирића – владика Никанор је најпре столовао у Карловцу, као Епископ горњокарловачки и као администратор Епархије далматинске. Устоличен је 1947. године и здушно је наставио рад свог духовног оца, великог јерарха наше Цркве и свештеномученика за веру Христову – епископа Саве Трлајића. Не противећи се вољи и одлуци Светог Архијерејског Сабора, 1951. године прихвата катедру новоосноване Епархије сремске и прелази у Сремске Карловце, где остаје све до устоличења на катедру епископа бачких.

Већ у првој приступној беседи својој, изговореној у Карловцу, владика Никанор је сабраној пастви обећао да своју архијерејску службу неће вршити као најамник, да се неће плашити неприликâ и недаћâ овога света, него да ће *мало стадо* напасати као прави пастир. Дато обећање је врло брзо и на делу потврдио. Наиме, када се на писани позив једног верника из Шибеника владика Никанор запутио у овај град у којем је храм био затворен, јер нема свештеника, и у којем „деца и омладина лутају по вароши као изгубљена, мртви се сахрањују без опела, јер их нема ко сахранити" (Летописац), доживео је прво искушење и невољу. У Кистању је физички нападнут и претучен од стране заведеног народа, чиме му је онемогућен долазак у седиште Епархије далматинске – у Шибеник није стигао! Било је то време у које је грађанска власт употребљавала све методе у намери да онемогући нормалан живот Цркве и рад њених свештенослужитеља. Подсећања ради, исту судбу је тих година доживео и епископ Иринеј Ћирић, кога је нахушкана руља у Оџацима физички напала и тешко повредила. Нема сумње да су овакви напади остављали дубоке трагове и трајне ожиљке не само на њиховим телима, него још и више на њиховим племенитим душама. У тим временима су Апостолове речи: *а сви који хоће да живе побожно у Христу Исусу биће гоњени* (2 Тим. 3, 12), долазиле до пуног изражаја и смисла.

Епископско служење у Епархији бачкој владика Никанор проводи у обнављању угрожених и оштећених храмова, али и у брizи за

подизање свештеничког подмлатка. Као врсни познавалац црквеног пјенија и богослужбеног правила, неуморно је истрајавао на унапређењу благољепија православног богослужења, враћајући му, својим велелепним богослужењем и дивним беседама, стари сјај и лепоту. Љубављу према појању и богослужењу, још као богослова и студента Богословског факултета, задојили су га врсни и чувени појци Фрушкогорских манастира од којих је научио најлепше мотиве појања, „које је увек знао употребити кад треба и где треба" (Летописац), тако да је до краја свог живота остао познат као ванредан архијерej, зналац црквеног пјенија и богослужбеног правила. Та чињеница је, између осталог, и подстакла велики број отачаственних архијереја, свештеника, монаха и монахиња да допутују у Нови Сад и молитвено се опросте од њега. Заупокојену Литургију, лицем на Митровдан, служио је Епископ далматински Николај, уз саслужење бројног свештенства и монаштва. Опело је служио Митрополит добробосански Владислав који се, у име Свјатјешег Патријарха Германа и Светог Архијерејског Синода, и опростио од упокојеног владике Никанора. У опелу су учествовали још и ови епископи: жички Стефан, далматински Николај, тимочки Милутин, зворничко-тузлански Василије, бањалучки Јефрем, врањски Сава, славонски Лукијан, банатски Амфилохије и марчански Данило. Присутан је био и браничевски Хризостом.

Владика Никанор је, као љубитељ књиге и науке, још од 1934. године био редован члан Матице Српске, а као екуменски делатник био је и стални члан друштва Pro Oriente, захваљујући чему је постао познат и изван граница наше Отаџбине. Колико је био поштован показује и чињеница да су Литургији и опелу у новосадском Саборном храму присуствовали и римокатолички бискупи: суботички – Матиша Звекановић, ђаковачки – Кирил Кос и банатски – Тамаш Јунг. Затим: др Јурај Струхарик и Беређи Ондрej, бискупи Реформатске цркве, као и Буда Лајош у име Евангелистичке цркве.

По сопственој жељи и тестаменту, по упокојењу је обучен у „Антиохијско" одјејање и сахрањен је у крипти Саборног храма поред својих великих и знаменитих претходника: владике Митрофана Шевића и владике Иринеја Ћирића, „којих се увек молитвено сећао" – како наводи Летописац.

Нека милостиви Господ упокоји душу овог великог архијереја Цркве Христове у рајском насељу, нека му опрости сва сагрешења вољна и невољна, и нека га уврсти у ред житеља небеских станишта у Царству свом.

Бог нека му душу прости и вечан му спомен!

Протојерej-ставрофор Миливој Р. Мијатов,
архијерejски намесник новосадски први

Путујте са благословом Цркве

Поклоничко путовање хора „Свети Стефан Дечански“

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа бачког господина Иринеја, а у организацији Агенције за поклоничка путовања Епархије бачке „Светињама у походе”, црквени хор Алмашког храма „Свети Стефан Дечански” из Новог Сада, поклонио се светињама епархијâ ваљевске и шабачке, 11. и 12. јуна 2016. године.

Током ова два дана чланови хора су посетили манастире: Ћелије, Лелић, Пустињу и Соко Град. У манастиру Ћелије поклонили су се и целивали мошти преподобног Јустина Ћелијског, а у манастиру Лелићу моштима светог Николаја охридског и жичког.

Посебно духовно освежење био је манастир Пустиња, а у вечерњим часовима поклоници су стигли у манастир Светог Николаја охридског и жичког у Соко Граду. Не треба посебно наглашавати да су у свим манастирима поклоници уживали у гостољубљу и у душекорисним разговорима са монасима и монахињама. Хорско појање у свим тим манастирима допринело је пуноти молитвеног доживљаја.

У недељу, 12. јуна, хор „Свети Стефан Дечански”, појао је на светој Литургији у манастиру Светог Николаја, а богослужењу је присуствовао Његово Преосвештенство Епископ шабачки господин Лаврентије. У повратку, поклоници су посетили манастире Чокешину и Петковицу, а затим су се пуни лепих утисака са путовања у вечерњим часовима вратили у Нови Сад.

Ђакон Вељко Васиљев

Змај-Јовина 4, 21000 Нови Сад, радно време од 8 до 14 часова
021/526-068, 064/129-36-16
agencija@svetinjamaupohode.rs, www.svetinjamaupohode.rs

Епископ јегарски г. Јероним освештао обновљене крстове за храм Рођења Пресвете Богородице у Парагама

Уочи друге недеље по Педесетници, 2. јула 2016. године, после вечерњег богослужења, по благослову Епископа новосадског и бачког господина др Иринеја, Епископ јегарски и викар бачки господин Јероним, освештао је обновљене крстове храма Рођења Пресвете Богородице у Парагама.

Свети храм је био мали да прими мноштво свештеника и верника који су дошли да учествују у слављу.

По освећењу и молитвеном чину, надлежни парох, отац Владислав Пајић, обратио се бираним речима и изразио дубоку захвалност надлежном Епископу бачком Иринеју за љубав коју изражава и доброту коју показује према верном народу овог села. Такође је са захвалношћу изразио поштовање и Преосвећеном Епископу Јерониму, који је други пут за годину дана драги гост овог села.

Преосвећени владика Јероним се обратио речима поуке указавши на значај Крста који је освећујућег дејства и помаже вернима. Преосвећени је такође рекао да му је драго што у овом малом селу види децу која су својим појањем учествовала у богослужењу.

После освећења, крстови су подигнути на звоник храма уз певање духовне песме „Крст је сила и знамење, крст је спасење ”.

Представници Владе Аутономне Покрајине Војводине код Епископа бачког г. Иринеја

Његово Преосвештенство Епископ новосадски и бачки господин Иринеј примио је 1. августа 2016. године, у званичну посету

представнике Покрајинске владе: председника г. Игора Мировића, професора Мирослава Штаткића, покрајинског секретара за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама, и г. Мирослава Илића, помоћника покрајинског секретара за културу задуженог за односе са Црквама и верским заједницама.

Овај први званични сусрет новоизабраног председника Покрајинске владе г. Мировића и његових сарадника са Епископом бачким г. Иринејем протекао је у срдачној атмосфери и доживљен је обострано као леп почетак дуге и плодотворне сарадње, ако Бог дâ.

Пријему у Владичанском двору у Новом Саду присуствовао је ђакон Мирослав Николић, службеник Канцеларије Епископа бачког.

Парастос жртвама војне операције „Олуја”

Дана 5. августа 2016. године Епископ новосадски и бачки Иринеј је у Саборном храму уз саслужење новосадских свештеника и ђакона служио парастос жртвама војне операције „Олуја” .

У војној операцији „Олуја” на подручју Републике Српске Крајине у Хрватској, убијено је и нестало око 2.000 Срба, а протерано око 220.000.

Актуелности

Избегличке колоне, у којима је било више од 200.000 људи, на путу ка Србији и Републици Српској стално су нападали хрватска артиљерија и војно ваздухопловство. Тадашњи командант цивилне полиције мировних снага УН за подручје Книна, генерал Алан Горан,

на крају своје мисије написао је у извештају да је полиција УН на том подручју, после доласка хрватских снага, пронашла 128 убијених српских цивила и 73 одсто уништених кућа.

У наставку акције у БиХ, операцијом „Маестрал", хрватске и муслиманске снаге убиле су још 655 и прогнале око 125.000 српских становника из Босне и Херцеговине.

На евиденцији „Веритаса" налазе се имена 1.853 погинула и нестала Србина у овој акцији и после ње, од чега 1.201 цивил, а међу њима је три четвртине било старијих од 60 година. Од укупног броја жртава до сада је расветљена судбина 951 особе, док се на евиденцији несталих води још њих 894, од чега 632 цивила.

Око 3.200 старих и немоћних, који нису хтели или нису могли да напусте огњишта, на силу су интернирани у логоре за цивиле. Крајина је опустошена, опљачкана, па порушена и запаљена. Нису били поштеђени ни црквени, културни, историјски српски, као ни антифашистички споменици.

Епископ Иринеј се пажљиво бираним речима обратио вернима у храму, међу којима су били и припадници Војске Републике Србије и људи који су преживели ову велику трагедију.

Празник Преображења у манастиру Васкрсења Христова у Кању

На Сунчаном брегу у Кању, у манастиру Васкрсења Христова (у изградњи), на празник Преображења служена је света архијерејска Литургија, освећени су темељи новог централног манастирског храма док је манастирско сестринство добило новог члана – монахињу Магдалину.

На дан када нам је Господ показао својим преображењем како и ми треба да се преобразимо и постанемо слични њему по речима Епископа Иринеја, који је и началствовао евхаристијским сабрањем, у Кањком манастиру су поред јутарњег богослужења и свете Евхаристије извршени и чин монашења као и чин освећења темеља новог храма.

Епископу Иринеју су саслуживали викарни Епископ јегарски Јероним, архимандрит Исихије, настојатељ Светоархангелског манастира у Ковиљу, протопрезвитер-ставрофор Никола Билић, парох из Сиднеја, протопрезвитер Боро Видовић, протонамесник Миодраг Андрић, јереј Лео Малешевић и новосадски ђакони. Празник су својим доласком и појањем увеличали ковиљски монаси, игу-

манија манастира Јазак, мати Параскева са делом свога сестринства, као и многобројни хришћани и пријатељи манастира из Кања, Шајкаша, Жабља и читаве околине.

Владика Иринеј је у својој беседи подсетио да празници нису само пука сећања већ нешто у чему ми узимамо учешће и тиче се нас и нашег спасења. *Засијавши пред лицем изабраних апостола, колико су могли да виде својим телесним очима, Христос показује Своју славу*

и сјај којим и људи треба да засијају у Царству Божјем. Преображај – примање монашког чина који смо видели јесте подражавање тог Христовог преображаја и сви треба да се угледамо и да као узор имамо ту светлост којом су сијали и Мојсије и Илија.

После заамвоне молитве освећено је грожђе, попут дарова на ранохришћанским агапама, и темељи новог великог храма у центру манастира.

Епископи Иринеј и Јероним су пожелели овом благословеном сестринству да на још много година служе Господу.

Овој Преображењској радости у манастиру Васкрсења Христова присуствовали су и господин Мирослав Илић, помоћник покрајинског секретара за културу задужен за односе са Црквама и верским заједницама и директор Архива града Новог Сада господин Петар Ђурђев.

Веронауку похађа пола милиона ученика

Верска настава у школама од почетка ове школске године одвијаће се по новом плану и програму, а наредни корак биће израда уџбеника за овај изборни предмет који похађа око пола милиона ученика. То је речено на седници владине Комисије за верску наставу, која је одржана у римокатоличкој жупи Пресветог Тројства у Сомбору.

Верска настава у образовни систем враћена је 2001. године и сваке школске године се за овај изборни предмет, добровољно, определи између 450.000 и 530.000 ученика. Тај број ученика значи и обавезу да се квалитет наставе стално унапређује.

„То је један специфичан предмет који има за циљ не само да пренесе знање, већ и да формира личност ученика и зато је важна конструктивна, добронамерна сарадња Цркава и верских заједница, које могу да спреме

одговарајући кадар, са надлежним министарствима и свима који су укључени у тај процес како би тај предмет био у служби васпитно-образовног система", нагласио је на скупу владика бачки Иринеј, председник Комисије за верску наставу.

У Комисију Владе Републике Србије за верску наставу укључени су представници свих верских заједница, као и Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Министарства правде.

„Велики је посао пред овом Комисијом. Оно што нас прво чека јесте формирање Радне групе која ће радити нови Правилник о условима и степену образовања вероучитеља и катехета. Морамо знати која је то врста стручне спреме неопходна да би наставници верске наставе могли да задрже посао у школи. Важно је рећи да је усвојен нови План и програм верске наставе. Биће објављен ових

Актуелности

дана, а односи се на православни катихизис, католички веронаук и програм Словачке Евангеличке Цркве. Дакле, од првог септембра већина вероучитеља радиће по новом плану и програму", истакла је Снежана Павловић, потпредседник Комисије за верску наставу и члан ове комисије у име Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

„У изради новог Плана и програма максимално смо користили наше петнаестогодишње искуство које имамо у настави. То искуство нам је показало које су то теме које су важне за децу и које и даље требају остати у овој настави. Ради се о одабиру садржаја који су прихватљивији ученицима и повезивању тих садржаја са свакидашњим животом. Мислим да ће учитељи добити квалитетан материјал и да ће им бити лакше осмислити сваки час", рекао је велечасни Јосип Пекановић, члан Комисије за верску наставу, представник Римокатоличке Цркве.

Велики посао који предстоји је писање уџбеника и радних свезака, а ти уџбеници мораће бити писани у складу са Законом о уџбеницима.

Састанак вероучитељâ и катихетâ Епархије бачке

По благослову Његовог Преосвештенства Епископа бачког г. др Иринеја, а у оквиру припрема за почетак нове школске 2016/17. године, у суботу 20. августа 2016. године,

одржан је редован састанак вероучитељâ и катихетâ Епархије бачке.

Састанку је претходила света Литургија у Саборном храму у Новом Саду. Евхаристијским сабрањем началствовао је протојерej-ставрофор Миливој Мијатов, архијерејски намесник новосадски први уз саслужење протонамесника Миладина Бокорца, архијерејског намесника жабаљског, презвитерâ: Саве Николића, архијерејског намесника сомборског, Жељка Латиновића, координатора Катихетског одбора Епархије бачке и Леа Малешевића, помоћника координатора и шеторице ђакона.

Заједничарење је настављено у свечаној дворани Змај-Јовине Гимназије, где се вероучитељима и катихетама речима подршке и охрабрења обратио Епископ бачки др Иринеј, председник Комисије за верску наставу у школама у Републици Србији, подсетивши их на значај и одговорност у вршењу дужности предавача верске наставе.

Како би се обезбедило да у највећој могућој мери наставни план и програм Православног катихизиса за основне и средње школе у Републици Србији буде прилагођен узрасту и интересовањима ученика, као и њиховим развојним и емоционалним способностима, стручни тим Комисије за унапређење црквене просвете сачинио је план и програм рада по коме ће се од нове школске године настава изводити. Нови наставни план и програм дело је читаве Цркве засновано на искуствима шеснаестогодишњег прегалаштва вероучитеља у школама и требало би да испуни очекивања и задовољавајуће одговори на захтеве верске наставе у савременом школском систему. Предстоји рад на изради школских уџбеника, за чију су израду позвани сви вероучитељи и катихете да својим сугестијама и предлозима узму активног учешћа. О свему

овоме присутне је ближе упознала госпођа Снежана Стојковић - Павловић, потпредседник Комисије за верску наставу и саветник за професионални развој и усавршавање у оквиру Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

У наставку састанка говорено је о постојећим проблемима у вези са положајем верске наставе у образовном систему, као и о радно-правном статусу вероучитељâ у школама, којима су на крају уручена решења о именовањима за службу.

Слава Успенске цркве у Новом Саду

...Прешла си у живот, Ти која си Мати Живота, и молитвама Твојим избављаш од смрти душе наше. **(Извод из празничног тропара)**

Пресветој Богомајци је Црква Христова посветила многе празнике, али се празник Њеног Успенија сматра највећим међу њима. Тога дана молитвено се сећамо представљења Оне чији је Син васкрсао из мртвих и даровао нам обећање општег васкрсења и славне победе

бесмртног живота. *Сагледавајући светлост те смрти и стојећи у светлости крај Њеног самртног одра почињемо да схватамо да смрти више нема, да је и умирање човека постало чин живота и човеков улазак у истински живот, у живот који бесмртно живује* (протојереј Александар Шмеман, Тајне празника).

Овај празник као своју храмовну славу на достојан и радостан начин, архијерејском Литургијом, прославио је и храм Успенија Пресвете Богородице у Новом Саду. Прослава Празника отпочела је у суботу, 27. авгу-

ста 2016. године, торжественим бденијем, којим је началствовао протопрезвитер-ставрофор Миливој Мијатов, архијерејски намесник новосадски први уз саслужење десеторице свештеника и двојице ђакона. На сâм дан храмовне славе свету архијерејску Литургију је служио Предстојатељ Цркве Божје у Бачкој, Преосвећени Епископ Иринеј, уз саслужење протопрезвитера-ставрофора Миливоја Мијатова, јеромонаха Панарета Ласице, протојерејâ Милована Миодраговића, Милоша Стојановића, Владана Симића; протонамесникâ Драгољуба Клисарића, Миодрага Андрића; презвитерâ Игора Игњатова, Жељка Латиновића, протођакон Горана Ботошког, као и ђакона Петра Дабића, Мирослава Николића, Александра Билића, Бојана Ђурђевића и Срђана Јанковића, уз благољепно појање хора *Антифон*. На светој Литургији присуствовали су и представници културних и јавних установа Града Новог Сада, директор Велике новосадске гимназије, др Радивоје Стојковић и директор Архива града, господин мр Петар Ђурђев и господин Мирослав Илић, помоћник покрајинског секретара за културу задужен за односе са Црквама и верским заједницама. После прочитаног Јеванђеља, владика Иринеј се обратио очински надахнутом беседом. Поред Крста у порти храма, после трократног опхода, Епископ Иринеј је благословио славски принос, колач и кољиво, и честитао је празник братству Успенског храма, као и мноштву сабраног верног народа. Једнодушно благодарећи Богу и Пресветој Богородици, у црквеној порти је приређено послужење за све присутне. Госпођа Бранислава Апарац са породицом била је кума овогодишње славе, а кумство за следећу годину преузео је господин Миле Кнежевић.

Актуелности

Зграда *Препарандије* враћена Српској православној Црквеној општини сомборској

Решењем Агенције за реституцију, зграда *Препарандије* (Задужбина Георгија Бранковића, патријарха српског) враћена је Српској православној Црквеној општини сомборској.

Георгије Бранковић, патријарх српски, 11/23. јуна 1897. године, како дословно пише у Дародавном уговору, зграду Препарандије *...поклања сомборској српској православној црквеној општини, у сврху српско-православно вероисповедне наставе*....

Георгије Бранковић (1830–1907) је био најпре епископ темишварски од 1882. до 1890. године, а потом архиепископ карловачки и патријарх српски од 1890. до 1907. године. Био је први тајни саветник аустроугарског цара Франца Јозефа I, витез Великог крста Леополдовог реда, носилац царског Ордена Гвоздене круне првог степена, српских Ордена белог орла и Светог Саве првог степена и кнежевског црногорског Даниловог ордена првог степена, члан угарског Горњег дома и хрватског Земаљског сабора, некадашњи управитељ сомборске *Препарандије,* почасни грађанин Сомбора и Карловаца.

Молитвено прослављен имендан Епископа бачког Иринеја

У понедељак 5. септембра 2016. године, на Оданије празника Успенија Пресвете Богородице и на празник Светог свештеномученика Иринеја Лионског и Светог мученика Лупа, у Саборном храму у Новом Саду у наставку јутрења свету архијерејску Литургију служио је Епископ крушевачки господин Давид, уз саслужење Епископа новосадског и бачког господина Иринеја, Епископа јегарског господина Јеронима, братства Светоархангелске обитељи из манастира Ковиља, братства Саборног храма и новосадских ђакона.

После прочитаног одељка из светог Јеванђеља присутне је поучио Епископ крушевачки, поред осталог, рекавши: „Тамо где је благо наше, онде ће бити и срца наша. Срце је, заправо, та ризница коју треба непрестано богатити, у њу уносити врлине које нису друго, и не могу бити друго до црте чудеснога лика Господњега. Онога, дакле, који је срцезналац и који наша срца напаја живом водом. Увек и увек подвизи и испуњавање најсветијих заповести Његових, због чега бедра наша треба да буду опасана вазда и светиљке наше увек запаљене, преиспуњене благодаћу Божјом, вером, надом и љубављу. “

Током свете Литургије у славу Божју а у част Пресвете Богородице и Светог свештеномученика Иринеја Лионског појали су појци школе црквеног појања, „Свети Јован Дамаскин“ из Новог Сада.

После отпуста свете Литургије Владика Иринеј је у име присутног народа и своје лично име захвалио Његовом Преосвештенству Епископу крушевачком господину Давиду на началствовању евхаристијским сабрањем и на богомудрим речима исказаним у евангелској омилији.

Радост празника је продужена и после евхаристијског славља у Епископском двору где је Епископ крушевачки г. Давид благословио славске дарове, жито и колач, а потом Епископу Иринеју одабраним речима честитао имендан: „Благодаримо Господу на дару, и

нашем домаћину Владици Иринеју који је благословио да узмемо учешћа у Литургији једној, јединственој, која колико год пута да се служила, на колико год места, увек је једна и јединствена, непоновљива. То је сабор свих Светих, и оних који су призвани на светост, дакле, свих богољубивих који Господа имају, желе да Га имају, Којег ће имати као личност, као место, као циљ, као тело, као свој мир, као своје коначно станиште, као свој увир и извор живота живога који треба да траје изнад сваког трајања, на сву вечност. Поменули смо све Свете, међу њима светог свештеномученика Иринеја, старијега брата у Господу и свакако икону, пример за угледање, за ношење крста, који у свим монашким данима, у све дане монашкога, свештенога, епископског служења, нашем брату и Епископу Иринеју претходи као молитвени помоћник, сабрат у Христу, онај који измољава силу, снагу, за вршење архијерејске службе нашега брата Иринеја, саподвижника и саслужитеља који се угледа на Свете, то је ван сваке сумње, и који, као и сви ми, носи крст служења Господу и изграђивања Цркве. Како он то чини, то знамо ми, то зна овај град, то зна ова Епархија, знају све Епархије наше Цркве, и помесне Цркве, и сви који су се макар мало срели са Владиком Иринејем, и који су имали тај ретки благослов да, заједно с њим, изграђују Цркву. Ми, у име Епархије крушевачке, желимо дуга љета, крепости, силе, здравља нашем Епископу, и сви наши епархиоти крушевачки, да нам брат Иринеј поживи целостан, дуговечан, да са даровима које му је Бог дао помаже нама, али помаже, пре свега, Цркви помесној, и тако он и ми, заједно с њим, изграђујемо живо и чудесно Тело Христово које се непрестано шири, и које у себе прима Божје људе, жедне, гладне Бога, који ће се укључивати у Његово Тело све до оног последњег нашег, будућег брата у Христу који ће се пред долазак Његов крстити, постати хришћанином, а ми, наравно, дочекати Господа славе на облацима, и преображени и васкрснути. У то име, дуга љета нашем брату Иринеју, и свако добро од Господа овога и будућега века.“

Патријарх васељенски Вартоломеј: *Јасеновачки новомученици су хероји и свеци целог православља*

Његова Свесветост Патријарх васељенски и цариградски г. Вартоломеј дошао је 9. септембра 2016. године у Загреб, где је у Српској православној гимназији *Катарина Кантакузина Бранковић* отворио Научну конференцију под називом *Новомученици-Полиперспектива II.* У раду конференције узели су учешће еминентни стручњаци за проблем страдања у XX веку: Ефраим Зуроф, директор *Центра Симон Визентал* у Јерусалиму; Рута Ваганаите из Литваније, аутор бестселера *Наши људи* (Our People); протојерej Александар Мазирин из Русије, историчари, социолози, теолози и други стручњаци из Пољске, Русије, Републике Српске, Румуније, Хрватске, Израела и Србије. Радним делом конференције председавао је Преосвећени Епископ славонски г. Јован.

Његова Свесветост Патријарх г. Вартоломеј је са архијерејима и учесницима конференције посетио подручје на коме је био логор смрти Јасеновац.

У суботу, 10. септембра 2016. године, поводом обележавања 75 година од страдања Светих мученика јасеновачких, Свесветејши Патријарх, цариградски и васељенски г. Вартоломеј и Светејши Патријарх српски г. Иринеј служили су, уз саслужење више епископа и свештеника наше и других помесних Православних Цркава, свету архијерејску Литургију у храму Рођења светог Јована Крститеља у Јасеновцу. Истог дана Његова Свесветост је освештао обновљени Епископски двор у Пакрацу.

Актуелности

Патријарх Вартоломеј је изразио велику благодарност Патријарху српском Иринеју, Митрополиту загребачко-љубљанском г. Порфирију и амбасадорки Републике Грчке на свечаном дочеку и поручио: *Повод мог доласка у Хрватску је жеља да сви заједно одамо почаст жртвама у Другом светском рату. Културни и цивилизацијски ниво сваке земље и народа мери се његовим односом опрема прецима, а посебно према онима који су мученички страдали служећи својој отаџбини. Свето Писмо нас учи да се радујемо када се други радују и да плачемо када други плачу. Између Православних Цркава постоји блискост и у радости и у жалости. Долазећи из Цариграда у Хрватску, доносим братске поздраве и благослове свим православним верницима.*

Будите под крошњом српских мученика, тог дрвета благословених Срба, рекао је Цариградски патријарх и позвао православне Србе да иду путем својих очева, јунака и светаца. *Само ћете тако,* како је рекао, *задобити венац славе какав носи небројено мноштво јасеновачких жртава нацистичког тоталитаризма из Другог светског рата.* Патријарх Вартоломеј је позвао вернике да никад не заборављају своје мученике, који не могу бити повод за освету него за мир.

Мученици јасеновачки представљају у историји наше Православне Цркве важну и посебну категорију као жртве нацистичког режима и мрачног доба човечанства које је немогуће заборавити. Новомученици су једнако вредни као и првомученици које Црква приноси Богу да живе вечно.

Његова Свесветост је осудио самозадовољство људи који су „морално одговорно" – иако нису узели оружје у руке – одабрали да ћуте о злочинима над другим народом и у том смислу сносе одговорност. Патријарх Вартоломеј је позвао на признавање сваке недужне жртве без обзира на њену верску и националну припадност, на пол и расу. *Тек када успемо разумети туђа страдања знак је да смо нешто научили и од властитих,* рекао је Цариградски Патријарх.

Митрополит Порфирије: *Право на живот и достојанство човека као иконе Божје припада свакоме без изузетка*

Поздравно слово Митрополита загребачко-љубљанског г. Порфирија поводом благословене посете Његове Свесветости Патријарха цариградског г. Вартоломеја, свештеној Митрополији загребачко-љубљанској - Загреб, 9. септембар 2016. године.

Свесветјејши оче и владико, архиепископе Константинова града, Новога Рима и Патријарше Васељенски, господине господине Вартоломеје, ми као деца свога оца, дочекујући данас у чувеном граду Загребу, Вас свега под небом Православља поштованог Корифеја, радујемо се и веселимо и у исто време радост своју свету објављујемо. Добро нам дошли у наш Загреб, главни град Републике Хрватске! Наша благодарност Дародавцу свих добара, Једноме у Тројици слављеноме Богу, још је већа зато што смо доживели такав благослов да први пут у историји Хрватске, надамо се не и последњи, наша помесна Црква има прилику да целива кроз Вашу свештену личност првога по реду, части и одговорности, епископа православне васељене.

Ви сте дошли у древну хришћанску земљу, земљу богате и високе културе, која је засађена и која се развила, а потом и плодове донела на вери и мученичком етосу неподељене Цркве првих векова. Ту културу су овде утемељили ранохришћански мученици из трећег и четвртог столећа: свети Венан-

ције, свети Домн Солински, света Анастасија, свети Мавро, свети Јевсевије и Полион, свети Квирин Сисачки и бројни други мученици из времена гоњења Цркве, овде пострадали или се њихове мошти чувају у овдашњим римокатоличким храмовима. О томе нам сведочи и ранохришћанска катакомба са моштима знаних и незнаних мученика, у свима познатом древном православном манастиру Светих Архангела у Крки у Далмацији.

Из Загреба, главног града ове земље, где су велике духовне и културне вредности кроз векове, на истом простору, напајале колико хрватски толико и овдашњи српски народ, заједно благочестива и смерна монашка заједница и клирици, побожни и верни народ, једнодушно сви, најсрдачније Вас поздрављају. Са нама пак, поздрављају вас и сви они који су пре нас богољубиво напасали словесно стадо Христово: наш претходник блаженог спомена митрополит Јован, митрополит Дамаскин и свештеномученик Доситеј, чији жезал ја недостојно у тешким временима данашњице држим. Дубоко свестан својих слабости, не надам се у себе већ наду полажем у отачке молитве Ваше и у благодат и силу Сведоброг и Великог нам Христа.

Добро дошли у нашу помесну Цркву и нека су благословене свете стопе Ваше, којима нам доносите благослов Светога Јована Златоуста, Григорија Богослова и свих великих патријараха константинопољских! У личности и делу Ваше божанствене Свесветости, ми духовно препознајемо и Великог и светог Фотија, патријарха Константинопоља, цара градова. Њему Срби и Хрвати, заједно са свим Словенима, дугују бескрајну, вечну захвалност и благодарност, због узвишеног дела христијанизације и слања свете браће Кирила и Методија у њихову просветитељску мисију.

Ваша Свесветости, наш најсветији патријарх Иринеј, којем, дозволите ми, такође, изражавамо поштовање и љубав, позивајући Вас да отворите научни скуп посвећен прослављању новомученика Цркве Христове, посебно оних пострадалих у логору смрти у оближњем Јасеновцу, имао је у виду да сте Ви истински и доказани, urbi et orbi, неуморни Анђео мира у савременом свету.

Знамо да су новомученици јасеновачки гарант спасења и највећи залог мира, као што дело и жртва поменутих хришћана мученика из првих векова надилазе временске, националне и просторне оквире, тако и јасеновачки новомученици, мада су пред Господом просијали у српском роду, они заправо више и не припадају само њему, него су молитвеници пред Престолом Божјим за читав свет, свевремено су благо васељенског хришћанства.

Сећајући се тако невиних жртава, новомученика јасеновачких, поучавамо се њима да право на живот и достојанство човека као иконе Божје припада свакоме без изузетка. Према томе, дужни смо, ако желимо хришћанима се назвати, да искажемо једнако поштовање према свим невиним жртвама. Овде нема места за разлике, било етничке, верске, расне, партијске или било какве друге. Србин или Хрват, муслиман, Јеврејин или Ром, или било ко други, ако невино пострада Божји мученик постаје. Према томе, за нас се не поставља питање да ли ћемо и како жалити сопствене жртве, а како ћемо осудити грехе и злочине других. Шта је од тога природније! Одговор се подразумева. Питање је, међутим, како ћемо постати способни да поштујемо и жалимо невине жртве других и на који ћемо начин успети да видимо своје грехе и промашаје. Када то постигнемо тада ћемо стећи претпоставку помирења народа и започећемо нову епоху правде и истине.

Имајући све ово пред очима и клањајући Вам се, приносимо у радости и смерењу скромно уздарје Вашој неисцрпној љубави, Свештену икону Светога Андреја, заштитника центра Православља, да Вас подсећа на верност нашег христољубивог народа, мајци

Актуелности

Цркви и предању Једне и исте и нераздељиве Православне Цркве.

Свесвети оче и Владико, на крају користим ову прилику да вас синовски замолим да увек имате пуноћу Православне Цркве у земљи Хрватској у својим очинским молитвама.

Ми пак, опет и изнова, отварајући уста своја пред Вама, Ваша Свесветости, уздижемо наш смерни глас Господу Славе и иштемо за Вашу Свесветост дуг живот, радост, здравље и славу, благодаћу Беспочетнога Оца, Јединороднога Сина и Свесветога Духа. Амин.

У Шајкашу прослављен Патрон Епархије бачке

Ове године, литургијски спомен Патрона Епархије бачке, Чудо светог Архистратига Михаила, прослављен је у Шајкашу.

Храм Светог великомученика Димитрија у Шајкашу био је место сабрања Архијереја, свештенства, монаштва и благоверног народа Епархије бачке.

По благослову Његовог Преосвештенства Епископа бачког г. Иринеја, свету архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ франкфуртски и све Немачке г. Сергије, уз саслужење свештенства Епархије бачке.

Обраћајући се сабраном клиру и верном народу, Епископ Сергије је подсетио на историјски догађај данашњег празника.

Указивањем на чињеницу да је данас све више лоших вести које се пласирају у медијима, као и да међу људима има много туге, несреће и бола, владика Сергије је нагласио да на тај начин чо-

век затвара врата свога срца и за Бога и за анђеле Његове. „Непрекидна туга, депресија и брига умањују све истински људско у нама и доказ су да су се људи удаљили од божанске Литургије. Када човек не живи као хришћанин у Цркви, тада се удаљава од Бога, од радости живота и престаје да буде истински човек“, додао је Владика, поручујући да смо дужни више него икад у историји људског рода да се радујемо и веселимо и да сведочимо радосну вест да је Бог постао човек.

По завршетку свете Литургије, честитајући Патрон верном народу Бачке, Епископ Сергије је свима пренео благослов и поздраве домаћина, Епископа бачког г. Иринеја, који је одсуствовао са прославе Патрона јер је као представник наше Помесне Цркве учествовао у богословском дијалогу између Православне Цркве и Римокатоличке Цркве.

У име Епископа бачког г. Иринеја, Епископ Сергије је уручио госпођи Радмили Шамшал из Жабља орден Светог Саве другог степена, за делатну љубав према Цркви, нарочито показану пружањем несебичне материјалне помоћи приликом обнове и унутрашњег уређења храма Преноса моштију Светог оца Николаја у Жабљу.

Као и током прећашњих година, свечарску радост је увеличао хор Школе појања при Црквеној општини новосадској *Свети Јован Дамаскин*.

После Свете Литургије, изведен је прикладни културно-уметнички програм.

Свечана Академија у Гимназији *Јован Јовановић Змај*

На празник Рођења Пресвете Богородице 8/21. септембра 2016. године, у свечаној дворани Гимназије *Јован Јовановић Змај* у Новом Саду, одржана је свечана Академија поводом неколико јубилеја:

- 260 година од упокојења епископа бачког Висариона Павловића;
- 275 година од оснивања *Висарионовог колегијума* – прве високе школе у Срба;

- 275 година од оснивања *Висарионове болнице;* и
- 285 година од оснивања *Рождественобогородичне гимназије*.

Парастос епископу Висариону и осталим оснивачима, управитељима, професорима и ученицима *Рождественобогородичне латинско-словенске гимназије*

У четвртак 9/22. септембра 2016. године, на празник праведних богородитеља Јоакима и Ане, у новосадској Саборној цркви служен је парастос епископу Висариону Павловићу и другим оснивачима, управитељима, професорима и ученицима *Рождественобогородичне латинско-словенске гимназије*.

Парастос су служили свештеници Владан Симић, Стојан Билић и Жељко Латиновић, као и ђакон Александар Билић, уз присуство професорâ и ученикâ Гимназије *Јован Јовановић Змај*. Појао је гимназијски хор под управом професора г. Јована Травице.

Данашња Гимназија *Јован Јовановић Змај* је чувар и настављач традиције школâ које су у последња три века постојале у порти Саборне цркве у Новом Саду.

Пре 285 година (1731) у порти новосадске Саборне цркве, на месту старе основне школе, епископ бачки Висарион Павловић је основао *Рождественобогородичну латинско-словенску гимназију*. Десет година касније (1741) епископ Висарион уздиже Гимназију на ниво Духовне академије – *Висарионовог колегијума*, прве високе школе у Срба.

ЂУРЂИЦ – СЛАВА НОВОГ САДА

На *Ђурђиц* - празник *Обновљења храма светог великомученика Георгија,* 3/16. новембра 2016. године, свечано прослављамо славу Новог Сада. Тога дана ћемо се сетити великог визионара, трудољубивог просветитеља и брижног епископа бачког Висариона Павловића и свих школа које је он основао у порти Саборне цркве у Новом Саду.

Ове године прослављамо неколико јубилеја који су у вези са личношћу епископа Висариона:

- 260 година од упокојења епископа бачког Висариона Павловића;
- 275 година од оснивања *Висарионовог колегијума* – прве високе школе у Срба;
- 275 година од оснивања *Висарионове болнице;* и
- 285 година од оснивања *Рождественобогородичне гимназије.*

Позивамо све вернике и све људе добре воље на прославу градске славе

9:00 часова - Света архијерејска Литургија у Саборној цркви
20:00 часова - Свечана академија у Српском народном позоришту

СЛУШАЈТЕ НАС
Наш глас сведочи о сусрету Цркве и света

БЕСЕДА
Радио Православне Епархије бачке, Нови Сад - 91,8 MHz

БЕСЕДА
91,8 MHz

ТАВОР
Радио Црквене општине Бачка Паланка - 95,1 MHz

РАДИ ТАВОР 95,1 MHz

БЛАГОВЕСНИК
Радио Црквене општине Сомбор - 95,7 MHz

РАДИО „БЛАГОВЕСНИК"
95,7 Mhz

СЛАВОСЛОВЉЕ
Радио Црквене општине Суботица - 90,7 MHz

90,7 MHz РАДИО Славословље

Радујмо се заједно!

ПОМОЗИМО ИЗГРАДЊУ ХРАМА У МАНАСТИРУ ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВА НА СУНЧАНОМ БРЕГУ У КАЋУ

Текући рачун код Војвођанске банке А. Д. Нови Сад
број 355-1089360-75